

שואלים ודורשים בהלכות חול המועד

לע"נ הבחור יצחק דוב הלוי ז"ל
בן יבלחט"א הר"ר משה ארי' הלוי במברגר שליט"א

מהדורת תשפ"ג

בירורים והערות במספר טלפון 0548542949
או במייל bam6783123@gmail.com
נא להודיע טעויות ושגיאות
אפשר לקבל עלונים שואלים ודורשים במייל זה
מותר לעלם ולהפיץ לזיכוי הרבים

אמרו חז"ל [מ"ק יב] דהלכות חוה"מ עקורות הן, ואין למידין זו מזו. וכתב החינוך [מצוה שכג] דלפעמים חכמים התיירו דבר אחד ואסרו דבר אחר, כי לא אסרה התורה ולא התיירה התורה אלא מה שיסכימו הם. וכתב הא"ר [תעב ג] דחכמים תיקנו לצום בה"ב אחרי פסח וסוכות, שמא עשו מלאכה האסורה בחוה"מ, דכמעט אין איש שאינו נכשל בהן. וכתב הערוה"ש [תקמד ז] דיש לברוח מהיתרים לעשות מלאכה בחוה"מ כיון דיש בזה זלזול בהמועד. ובכתבי הגר"ח קניבסקי בשם החזו"א מובא: 'שמעתי שבמלאכה בחוה"מ החמיר טובא, ואמר מפני שהעם מזלזלין בזה צריך להחמיר עליהן' ע"כ. ובהגדת בית בריסק (עמ' רעה) מובא מהגר"ח מבריסק, דקדושת חוה"מ שוה ממש לקדושת יו"ט עצמו, אלא שבחוה"מ יש היתר בעשיית מלאכה. ואיסור שחוק חמור יותר ממלאכה, שכונת השי"ת בנתינת במועד היתה כדי להידבק ביראתו ואהבתו ולעסוק בתורתו התמימה [כל בו]

- א. חול המועד אסור בקצת מלאכות ומותר במקצתן (שו"ע תקל) ונחלקו בראשונים האם האיסור הוא מן התורה או מדרבנן (מ"ב שם) ומאוד יש ליזהר שלא להקל יותר ממה שהתירו חכמים, דאחז"ל המבזה את המועדות כאילו עובד עבודה זרה (מ"ב שם) וכל דבר שיסתפק בחוה"מ בענין מלאכה, ילך אצל חכם ויעשה כהוראתו לבל יאבד עולמו (חיד"א בס' שמחת הרגל)
- ב. ביקורים בחוה"מ הוא כדי לקרב את הלבבות ולהוסיף באהבת הבריות (רמב"ם מורה נבוכים ח"ג פמ"ג, מהר"ץ חיות נדה דף לד. ועיי' שם דלכן ע"ה נאמנן על הטהרות ברגל, כדי שלא יהי' פירוד כשאי אפשר לאכול אחד אצל השני)

דין מלאכה שאין בו טירחה

- א. דנו בפוסקים האם דוקא מלאכה שיש בו טירחא אסור בחוה"מ, או דילמא כל מלאכה אף שאין בו שום טירחא אסורה. להלכה, יש שכתבו להחמיר בכל מלאכה, אע"פ שאין בו טירחה (עי' חוט שני חוה"מ פ"א שמוכח כן מהמ"ב. ובספר לשכנו תדרשו [מובא בשער המועדים עמ' לא] מביא מהגר"ש אלישיב להחמיר אפי' בהדלקת חשמל, וכל דבר שאין בו טורח, כשאנו לצורך המועד. וע"ע חוט שני עמ' קעו שג"כ מחמיר בהדלקת חשמל או גפרור שלא לצורך. אמנם כ' החוט שני, שלכבות חשמל נחשב צורך, כיון שהוא דבר האבד) ויש מקילים בהדלקת גפרור וכדומה (חוה"מ כהלכתו בשם הגרש"ז אורבך, שער המועדים עמ' כט בשם הגר"ח קניבסקי)
- ב. יש מחמירים לא לכבות גפרור [או סיגריה] שלא לצורך, אלא מניחו ע"ג נייר כסף וכדומה (כך נהג הגר"ש דבליצקי - כ"כ בהסכמתו לספר שערי מועד) וי"א שכיון שמותר לכבותו שמא יכזה, אינו חייב לטרוח לחפש מקום להניחו, אלא יכבה אותו כרגיל (שער המועדים עמ' לב בשם הגר"נ קרליץ)
- ג. י"א דבחוה"מ אין להבהב את הנרות כשמכניס אותם לשבת ויו"ט, כיון דבזמנינו אין בזה צורך ולכן אסור (פסקי הגר"נ קרליץ)
- ד. יש מחמירים לא ליטול ידיים ע"ג זרעים בחוה"מ, וכן לא להוציא דבר שלא לצורך בחוה"מ (חזו"א סוס"י קלה, כתבי הגר"ח קניבסקי בשם החזו"א, שו"ת עמודי אור סי' לה, מועדים וזמנים ח"ד רצח וח"ז קנר. ועיי' פסקי הגר"ש מהגר"י ישראלזון עמ' קעח שלא ישפוך מים על עשבים) ויש מתירים כשאין טירחא כלל (ס' חוה"מ"כ בשם הגרש"ז אורבך בענין הדלקת גפרור, שו"ת שבט הלוי ח"ו סי' סח לענין הוצאה ע"פ מאירי מו"ק דף יח וסתימת הפוסקים, וכ"ה ביצועות יעקב סי')

- תרכט, ומשכ' הביאווה"ל בסי' תקלו' [ד"ה ומותר] לאסור הוצאה, היינו דוקא כשיש טירחא. וכן מקילין הגרשו"א והגר"ש אלישיב במלאכת הוצאה ע"פ המאירי מו"ק דף יא ע"ב. ובפסקי הגר"ש מהגר"י ישראלזון מביא מהגר"ש זצוק"ל שמי שנוהר מלטלטל שלא לצורך כלל תבוא עליו ברכה)
- ז. **גם מי שמחמיר בהוצאה, בעורה של ריבוי בשיעורים מותר, כגון צרור מפתחות וצריך רק מפתח אחד** (שער המועדים עמ' לד בשם הגר"נ קרליץ. אמנם ביו"ט מחמיר בחוט שני בצרור מפתחות, ודוקא בחוה"מ מותר. והכלל בריבוי בשיעורים, דכל שהוא מעשה אחד מותר)
- ח. **כל מלאכה שעיקר רגילות המלאכה יש בו טירחא, אסור לעשותו אפי' בעורה שאין בו טירחא. ומה"ט אסר השו"ע** [סו"ס תקמז] **תלישת עשבים ביו"ט, כיון דעיקר מלאכת קוצר יש בו טירחא** (עמק ברכה עמ' קיט) **וכן כתיבה מועטת אסור, כיון דעיקר מלאכת כתיבה יש בו טירחא** (זכרון שלמה בשם הגר"מ פיינשטיין-מובא בשער המועדים עמ' ל)
- ט. **גדר טירחא בחוה"מ מודדים לפי זמן חז"ל, ולא לפי זמנינו שלפעמים כבר אין בו הרבה טירחא** (אפיקי איל מהגר"א"ל שטינמן עמ' עב, מבקשי תורה מהגר"ש אורבך)
- י. **החילוק בין מלאכות שיש בהם טירחא למלאכות שאין בהם טירחא הוא, דמלאכות שאין בהם טירחא מתירים לצורך כל דהו', ומלאכות שיש בהם טירחא מתירים רק לצורך חשוב** (שער המועדים מהגר"י ספטימוס עמ' לב דרך הגדיר והסביר הגר"נ קרליץ זיע"א, כדי לחלק בין כמה חילוקי דינים שמצינו בשו"ע ומ"ב. אמנם כל דבר צריך שאלת רב, כיון דיש כאן שאלה של דאורייתא, ונמסר הדבר לחכמים לחלק ולהורות)
- יא. **גם להשיטות שמחמירים במלאכה שאין בו טירחא, מותר לעלות במעלית גם כשאפשר לעלות ברגל, כיון דזה נקרא צורך לגבי מלאכה שאין בו טירחא** (שער המועדים עמ' עז מהגר"ח קניבסקי. ודומה לסברת הגר"נ קרליץ הנ"ל)

הפרשת תרומ' וטבילת כלים

- יב. **אע"פ שאסור להפריש תרומ' בשבת ויו"ט, י"א שבחוה"מ מותר אע"פ שאינו צריך להמאכלים ליו"ט** (שש"כ פס"ח בשם הגר"ש אורבך, חוה"מ פ"ז בשם הגר"מ קליין. ועי' תוס' ע"ז נט ע"א ד"ה בצר) **ויש אוסרים** (אליבא דהלכתא מהגר"ח קניבסקי)
- יג. **י"א שמותר לטבול כלים בחוה"מ אע"פ שאינו צריך להם** (שש"כ פס"ח ועוד) **וי"א דדוקא לצורך המועד מותר לטבול כלים** (אשרי האיש בשם הגר"ש אלישיב, מועדי הגר"ח מהגר"ח קניבסקי)

דיני אמירה לנכרי ומלאכה לעבד' ומזמור

- יד. **אמירה לנכרי אסור בחוה"מ. לכן כל דבר שאסור לעשות בחוה"מ, אסור גם לבקש מגוי לעשות אותו בשבילו** (שו"ע תקמג א) **ואפי' דברים האסורים משום טירחא בעלמא** (ס' חוה"מ"ב בשם פוסקים)
- טו. **י"א שאסור לעשות שום מלאכה עבור גוי בחוה"מ. וגם מלאכות המותרות בחוה"מ אסור לעשות עבור גוי** (חיי"א כלל קו סעי' יא. ועי' נשמת אדם שם שמביא המקור "לכם ולא ולכו"ם". וכן מובא בכה"ח תקמב ב) **וי"א דמה שמותר לו לעשות, כגון דבר האבד, מותר גם עבור גוי** (שבט הלוי ח קבה בשם הראב"ד בכת"י)
- טז. **בדעת המ"ב, יש שלמדו מדבריו בסי' תלקא ס"ק טו דסובר כהחיי"א, ואסור לעשות שום מלאכה עבור גוי** (כ"כ בשלמי תודה סוכות וחוה"מ עמ' תתסה, שער המועדים עמ' פ) **ויש מעירים דלכאורה אין ראיה מהמ"ב שם** (שמעתי מכמה ת"ח דהמעין שם לא כתב המ"ב דאסור לעשות

מלאכה עבור גוי, אלא כתב דאסור לגלח גוי במועד כמו שאסור לעשות שום מלאכה שלא לצורך המועד. אבל אם בא גוי לביתו, ומבקש ליכנס לאיזה חדר, מסתבר שמותר להדליק את האור עבורו, כי יש בזה אי נעימות ובפרט שאינו יודע איפה המתג, וזה נקרא צורך המועד והמ"ב לא מיירי בזה כלל. ובשבת הלוי גם לא מתייחס כלל לדברי המ"ב שם, רק מביא את החי"א שאוסר ודברי הראב"ד שמתיר. ונפק"מ למומר דלהלן)

יז. במקום חילול ה' מותר לעשות מלאכה לגוי (רב פעלים ב נז)

יח. מומר ומחלל שבת בפרהסיא דינם כגוי, ולפי החי"א ודעימיה אסור לעשות שום מלאכה

עבורו (שבות יצחק חי"א שכך הורה למעשה הגרי"ש אלישיב והגרש"ז אורבך. ובשער המועדים עמ' פא מביא מהגרי"ש אלישיב דאסור אפי' להדליק חשמל עבור מי שמחלל שבת. אמנם זה לפי שיטתו שמחמיר גם במלאכות שאין בהם טירחה, אבל אלו המקילים בהם, מותר גם עבור גוי ומומר, וכ"כ בש"כ פס"ח מהגרש"ז אורבך דהוצאה והבערה מותר עבור גוי, אבל ביטול ואפיה אסור. אמנם בפתחי מועד מביא מהגר"ב אבא שאול, דלגוי יותר חמור ואסור אפי' מלאכה בלי טירחה משום "לכם ולא לעכו"ם" דקא גם על חוה"מ) ולפי הראב"ד בכת"י מותר (וכך הורה למעשה בשבת הלוי שם) [גבי חילונים, ידוע שיטת החזו"א יו"ד סי' ב דדינן כתינוקות שנשבו. אמנם בזמנינו כיון דהכל מפורסם ע"י הטכנולוגיה, וכמעט כולם יודעים מה זה שבת וכו', הורו הפוסקים ובראשם הגרי"ש אלישיב דיש להחמיר ולדון אותם כמומרים]

יט. לפי הנ"ל, נהג מונית אף שיש לו היתר של צרכי רבים [ע"י להלן מהגר"נ קרליץ] אסור לאסוף חילוני בחוה"מ.

כ. אע"פ שביו"ט אסור להזמין נכרי שמא ירבה לבשל בשבילו, בחוה"מ מותר (מבקשי תורה מהגרי"ש אלישיב)

עבר במזיד או בשוגג

כא. עבר ועשה מלאכה בחוה"מ, כגון בגד שתפרו בחוה"מ, או עיתון שהדפיסו בחוה"מ [כגון חילוני שעשה במזיד], אסור להנות ממנו עד לאחר החג (הגרש"ז אורבך בש"כ פס"ח הע' מו, והגרמ"ש קליין בספר חוה"מ"כ עמ' פז) [וע"י פתחי תשובה יו"ד סי' צט סק"ה, דמי שחשב שמותר ולא שאל מורה הוראה, לא נקרא שוגג. ועפ"י כ' בספר שער המועדים עמ' מו, דיתכן אם כיבס בגד ע"ד עצמו וחשב שמותר ולא שאל, אסור להנות ממנו] וי"א דתלוי אם מלאכה בחוה"מ הוא איסור דאורייתא או איסור דרבנן, והוי ספיקא דדינא, וצ"ע (שבת הלוי ו סח)

כב. מי שהוריו חילונים, וכיבסו את בגדיו בחוה"מ, הרי זה נחשב שוגג ומותר ללובשם (מים חיים מהגר"נ קרליץ)

כג. העושה פעולה בחוה"מ, וכתוצאה מכך נעשה מלאכה שלא לצורך המועד, אם ניכר שאינו מתכוין לכך מותר אע"פ שהוא פסיק רישא (שו"ע תקל"ז ח, ומ"ב סקל"א) לכן השוטף את הבית, והמים יוצאים בחוץ על הזרעים מותר (חוט שני עמ' קעז) אבל אין לשטוף ידיים בחוץ ע"ג זרעים, כיון שאינו ניכר שלא מתכוון להשקאה (חוט שני שם, וכן הבאנו מהחזו"א שלא ה"י נוטל ע"ג זרעים)

כללי חוה"מ והגדרותיהם

כד. מלאכות המותרות בחוה"מ הם חמשה, דבר האבד, צרכי המועד, פועל שאין לו מה לאכול, צרכי רבים, מעשה הדיוט (מ"ב תקל"א) והרבה פרטים נאמרו בכל אחד מהם, ע"י להלן.

כה. מעשה אומן נקרא, כל דבר שצריך ללמוד משך זמן מסוים, ואע"פ שעצם המעשה אינו מעשה אומנותי הרי זה מעשה אומן (תוה"מ כהל' מהגרש"ז אורבך, פתחי מועד מהגרש"ז אלישיב, שער המועדים עמ' ק מהגר"ח קניבסקי)

כו. י"א דלפעמים לחיצת כפתור גם נקרא מעשה אומן, כגון מכונת הדפסה שעושה יצירה נפלאה של דפים מודפסים, או מכונת כביסה שעושה יצירה נפלאה של בגדים מכובסים, וע"י לחיצת הכפתור נעשה שותף ליצירה נפלאה זו, זה גם נקרא מעשה אומן (חוט שני עמ' קצב, זכרון שלמה מהגר"י קמינצקי) אבל להדליק חשמל, אע"פ שנעשה יצירה נפלאה, אין לו שותפות בזה כיון דאינו אלא משתמש בהחשמל, ולא משתמש בהיצירה שבו, ומ"מ עדיין הוא בכלל ספק מעשה אומן. והעולם כבר נהגו להדליק חשמל לצורך המועד בלי שום הגבלה, ואפשר דדבר המאוד נצרך התיירו אפי' מעשה אומן (חוט שני עמ' קצד) והוא בכלל החיתור של אוכל נפש, דכל דבר שהוא מאוד נצרך לאדם הרי זה בכלל החיתור של אוכל נפש (חוט שני עמ' רט, ועי"ש שמזכיר כך מכמה מקומות. ולפי"ז גם פלאפון הוא דבר מאוד נצרך היום, והוא בכלל אוכל נפש) וי"א דלחיצת כפתור אינו נקרא מעשה אומן אלא מעשה הדיוט (זכרון שלמה מהגר"מ פיינשטיין, שש"כ מהגרש"ז אורבך, פתחי מועד מהגר"ש אלישיב, שבט הלוי ו' לז)

כז. המניח מלאכתו במזיד לעשות אותו במועד, אסור לעשות אותו אפי' אם הוה דבר האבד, ואם עבר ועשה אותו, ב"ד מאבדין אותה ממנו ומפקירים אותה לכל (שו"ע תקל"ח ו' ובמ"ב שם) וב"ש בדבר שאינו אבד (שם) והאיסור כשהניח מלאכתו למועד, היינו דוקא כגון שהתקלקל המכשיר לפני החג והיה יכול לתקנו לפני החג. אבל מלאכות שרגילים לעשות אותם תיכף מיד לפני השימוש, א"צ להקדים לעשות אותם לפני החג, ולכן מותר להתוודע נייך או לסדר שעון שבת בחוה"מ אע"פ שהיה יכול לעשות כן לפני החג (חוט שני פרק ד) ולפי"ז לא צריך לפתוח בקבוקים לפני החג (שער המועדים מהגר"י ספסימוס. והוא הדין לכל מיני אריזות וקופסאות שרגילים לפתוח מיד לפני השימוש)

כח. כשיש חיתור לעשות מלאכה במועד, כגון שצריך לתקן מכשיר שהוא מכשירי אוכל נפש, אם יכול לשכור גוי לא ישכור יהודי. וכן אם יכול להביא יהודי בחינם לא ישכור יהודי בשכר (מ"ב תקמ"ב סק"ב וסק"ה ושע"ה צ"ע סק"ח)

כט. בכל שאלה וספק יש לעשות שאלת רב, ולא לדמות מילתא למילתא, דדברים שתנים לפי המצב, והדבר נמסר לחכמים (זכרון שלמה מהגר"מ פיינשטיין)

איסור סחורה ודבר האבד

ל. כל סחורה אסורה בחוה"מ, אפי' כל שהוא, בין לקנות בין למכור (שו"ע תקל"ט א) ואסור לפתוח חנות בגדים או כלים כיון דדברים אלו קונים לפני החג. ואם אדם צריך דבר לצורך המועד, מותר לפתוח עבורו בלבד (זכרון שלמה מהגר"מ פיינשטיין, שבט הלוי ח קבו) ומתנה לאפיקומן אפשר לקנות אחרי החג (מבית לוי מהגר"ש ואזנר)

לא. "דבר האבד" מותר. והיינו כל מלאכה שאם לא יעשה אותו במועד יבוא לידי הפסד, בין הפסד ממון, בין הפסד רוחני כגון חידושי תורה, ומותר לעשות אותו אף מעשה אומן ואפי' בלי שינוי (שו"ע תקל"ז א ובמ"ב שם) ויש מחמירים לעשות בשינוי כשאפשר (שע"ה צ"ע סי' תקמ"א סקט"ז בשם הא"ר)

לב. גם ספק דבר האבד מותר. ובלבד שהוא דבר מצוי שיהי' הפסד (מ"ב תקל"ז א)

- לג. במלאכת דבר האבד, אם אפשר לעשות אותו בעינעא, יעשה אותו בעינעא (ש"ע תקל"ח ב ורמ"א שם)
- לד. גם מי שצריך לעבוד בחוזה"מ לא ילבש בגדי חול (תשובות והנהגות ב שלא)
- לה. אם יש דבר האבד שצריך לשכור פועל, והפועל עושה תנאי שלא יבוא אא"כ יתן לו עוד עבודות, מותר לשכור אותו לעוד עבודות כדי שיתקן את דבר האבד (מ"ב תקל"ג ה, שעה"צ תקל"ז מט)
- לו. בדבר האבד התירו רק כשאין טירחא יתירא (ש"ע תקל"ז ב) ובהפסד מרובה מותר אף טירחא יתירא (מ"ב תקל"ח סק"ז)
- לז. אם בעה"ב מאיים על הפועל שיפטר אותו אם לא יעבוד בחוזה"מ, מותר לעבוד, כי הרי זה דבר האבד (חוט שני עמ' ר"ז) וי"א דבכה"ג מותר לומר שהוא חול'ה או שאר תירושים (פתחי מועד מהגר"ש אלישיב. ובכתבי הגר"ח קניבסקי מביא מהחזו"א שלא התיר למי ששאל כך למעשה. וכ' שם הגר"ח דאולי היה למיגדר מילתא דישראל רשע היה. וע"ע חוט שני שם שמביא את הסיפור ומאריך בפרטי הסיפור ששמע מהרב ט. שכטר)
- לח. אדם שיש לו סחורה, ואם לא ימכור עכשיו יפסיד מהקרן, מותר למוכרה. אבל אם לא יפסיד מהקרן אסור למוכרה, דמניעת ריוח לא הוה דבר האבד (ש"ע תקל"ט ד ובמ"ב שם) ואם יוציא יותר בשביל שמחת יו"ט כשיריח, מותר, ודוקא אדם שיש לו מעט כסף, אבל אדם שיש לו הרבה כסף אין היתר למכור אף שיוציא יותר עי"ז (ש"ע שם)
- לט. אם נזדמן לו לקנות חפץ בחוזה"מ, ואחר החג לא יוכל לקנות אותו במחיר זה, מותר לקנות אותו אע"פ שאינו לעורך המועד. וכן באופן שיש מבעע כשקונה כמות מרובה, מותר לקנות הרבה אע"פ שאינו צריך הכל למועד (אג"מ ח"ה סי' לו)
- מ. אם בתוך המועד יכול למכור חפץ ויקבל מזומן, ואחר המועד לא יוכל למכור אלא בהקפה, הרי זה דבר האבד ומותר (שו"ת רב פעלים ח"ד סי' כה-מובא במ"ב דרשו)
- מא. כשקונה חפץ לעורך המועד, מותר לקנות אותו חפץ בכמות מרובה גם לאחר המועד. אבל אסור לקחת חפץ אחר שלא צריך במועד (מראה דבר ח"ג עמ' קכג בשם הגר"ז קרליץ)
- מב. מותר לפתוח חנות כשמפחד שיפסיד את הקונים הקבועים שלו (בנתיבות ההלכה מהגר"מ פיינשטיין. והעיר הגר"מ אלטמן דמדובר בקונים שלא עוברים איסור סחורה בחוזה"מ, דכלא"ה לכאורה אין היתר)
- מג. כל דבר שהוא לעורך אוכל נפש, מותר אפי' בפרהסיא, ולכן מותר לפתוח חנויות אוכל בפרהסיא, כיון דהכל יודעים שהוא לעורך המועד (ש"ע תקל"ט י) וגם אם מוכרים במכולת דברים שהם לא לעורך המועד, מותר למכור גם דברים אלו, דכיון דיש היתר לפתוח את החנות, מותר למכור כל מה שיש בו (מבקשי תורה מהגר"ש אלישיב, חוט שני חוזה"מ עמ' ר"ט)
- מד. חנות של דברים המתקיימים, כגון פירות וירקות, או פיצוחים ותבלינים יבשים, מותר למכור דוקא בעינעא (ש"ע תקל"ט יא) שמא יחשבו שקונה לעורך חול' (מ"ב) או יפתח רק דלת אחת, או יעשה היכר אחר (מבית לוי מהגר"ש ואזנר, חוט שני עמ' ר"ט. ומה שכ' הש"ע בסעי' י' דמוכרים תבלינים כרגיל, כ' החוט שני דהיינו דוקא תבלינים חיים שאין מתקיימים) ובערב יו"ט האחרון מותר כרגיל מפני כבוד יו"ט (ש"ע שם)
- מה. מה שנוהגים שהחנות פתוח רק לקצת שעות, אין זה היכר (פתחי מועד מהגר"ש אלישיב) אלא יש לתלות פתק שהחנות פתוח לעורך המועד, וכדומה (שבט הלוי ח קכו)

- מו. אם החנות בתוך בנין, או במקום שלא עוברים שם, מותר לפתוח כרגיל בלא היכר (חוט שני שם, מועדים וזמנים ד ש)
- מז. מותר לקנות כל דבר לצורך המועד אפי' אם הוא לא אוכל, כגון צעצועים לילדים ובגדים. ויעשה בעיניעה. אמנם עדיף להכין דברים אלו לפני החג (שבט הלוי ח קבו)
- מח. מכירת ספרים בבית הכנסת כלול באיסור סחורה בחוה"מ. ואין לקנות משם א"כ הוא לצורך המועד או שחושש שלא ישיג את הספר אחר המועד או שהמחיר יעלה (חוט שני עמ' רטו)
- מט. גם להשכיר הפעים ושאר דברים אסור בחוה"מ (חוט שני שם) ואם יש בזה צורך המועד, מותר גם לקבל תשלום עבורו (חוט שני עמ' ר)
- נ. אין איסור לקנות לצורך המועד מחנות שפותח באיסור בחוה"מ. אא"כ אם ימנע יהי' בזה תועלת של תוכחה, אז יש להימנע מלקנות שם (חוט שני עמ' ריט)
- נא. אם יש לו חוב, שאם לא ישלם מיד יפסיד כסף, מותר לעשות עבודות בחוה"מ כדי לשלם את החוב, ובלבד שיעשנה בעיניעה. וגם יוציא קצת מהכסף גם לערכי יו"ט (ביאור"ל תקלט ס"ה ד"ה אינו מותר)
- נב. גם מלאכות המותרות בחוה"מ, אסור לקחת עליהם שכר, דלקיחת שכר בחוה"מ הוי עובדין לחול (שו"ע תקמב ומ"ב) וערכי רבים וערכי מצוה וערכי אוכל נפש מותר (ביאור"ל תקמ"ד א. כגון מזוניות ואוטובוסים דהוי צרכי רבים-חוט שני, או תזמורת לשמחת החג דהוי צרכי מצוה)
- נג. מותר ליטול שכר עבור בייבי סיטר בחוה"מ כיון דלא הוי מלאכה של טירחה. וכן מותר ללמוד עם תלמיד ולקחת שכר. וכן שכר לשדכן (חוט שני עמ' ד) ויש מחמירים בבייבי סיטר, אא"כ אין ברירה וחייבים לעצת (מבקשי תורה מהגר"ש אלישיב-מובא במ"ב דרשו)
- נד. 'מלצר' נקרא צרכי אוכל נפש, ומותר להם לקחת שכר בחוה"מ (חוט שני עמ' ד) וי"א דירא שמים ימנע מזה, אא"כ הוא צריך כסף לחג (שש"כ פס"ו)
- נה. שדכן מותר לקחת שכר בחוה"מ גם כשעשה את הכל בחוה"מ, כיון דהוי מצוה (מבקשי תורה מהגר"ש אלישיב והגר"נ קרליץ)
- נו. י"א שמותר להסיע אנשים ולעבוד בהסעות בחוה"מ, כיון שהוא צורך המועד וזה משמח אנשים (ידידי הגר"ש הנפלינג בשם הגר"י זילברשטיין. ובחוט שני עמ' רד מתיר משום דהוי צרכי רבים. אמנם כ' שם דזה דוקא אם הוא עובד בזה קבוע. וכ"ה בשלמי תודה עמ' תתמג בשם הגר"נ קרליץ, דמוניות הוי צרכי רבים)
- נז. אסור להחליף דולרים לשקלים בחוה"מ שלא לצורך המועד (פסקי הגר"ש שם ע"פ שו"ע תקלט יד) ואם מפחד שהשער ירד ויפסיד כסף, מותר (חוט שני חוה"מ עמ' רטז)
- נח. אם יש לשכיר ברירה או לקבל ימי חופשה בחוה"מ או בקיץ, אם יש סיבה טובה שרוצה לקבל דוקא בקיץ, מותר, ואינו נקרא 'מכוון מלאכתו למועד'. אבל אם אין לו סיבה מיוחדת צריך להשתדל לקבל את החופשה בחוה"מ. ומידת חסידות גם עם סיבה לקבל את החופשה בחוה"מ (מבקשי תורה מהגר"מ פיינשטיין-מובא במ"ב דרשו, מנחת איש בשם הגר"י שפירא) וי"א דכ"ז דוקא כשעומד בקיץ ורוצה אז חופשה, מותר אע"פ שעי"ז יצטרך לעבוד בחוה"מ, אבל אם עומד לפני חוה"מ, אסור לעבוד בחוה"מ כדי שיקבל חופשה בקיץ (אמת ליעקב מהגר"י קמינצקי-מובא שם. וע"ע מועדים וזמנים ח"ד סי' שא שמחמיר בזה)

נט. י"א שאם אפשר עדיף להימנע משירותי הבנקים בחוה"מ (מבקשי תורה מהגרי"ש אלישיב, שש"כ פס"ח) וי"א שמה שהוא לצורך המועד מותר (חוט שני חוה"מ עמ' רב) וכן מותר להפקיד בבנק כשיש חשש גניבה (שם)

אוכל נפש

ס. צרכי אוכל נפש לצורך המועד מותר לגמרי, ואפי' בפרהסיא, ובלא שינוי, ואף טירחא מרובה, ומעשה אומן, ואפי' אי הניח אותו למועד במזיד (שו"ע תקל"ג א ובמ"ב שם, ומ"ב תקמ סקכ"ז) ובאוכל נפש מותר לבתחילה לבזין מלאכתו למועד (ח"א כלל קו, מבקשי תורה מהגרי"ש אלישיב)

סא. אם הכין אוכל לפני החג בשביל שמחה שיש לו אחר החג, אינו חייב להשתמש עם אוכל זה בחג ויבשל שוב אחר החג, אלא מותר לבשל בחג לצורך החג (שער המועדים בשם הגר"ש ואזנר עמ' עא) ויש מסתפקים באופן שנוולד לו סיבה באמצע החג שיעצור אוכל אחר החג, האם מותר להחליט דמה שבישל לצורך החג יהי' בשביל אחר החג ויבשל שוב לצורך החג (הגר"י ספטימוס בשער המועדים שם) [לכאורה הספק הוא דוקא כשבישל בחוה"מ לצורך המועד, ואח"כ נולד לו סיבה לשמור את האוכל לאחר החג, דאי בישל לפני החג לצורך החג, בודאי יכול לשמור אותו לאחר החג, דבכל אופן מותר לבשל אוכל יותר טרי. אמנם אם הוא בישל בחוה"מ, אז יש כאן הערמה. ובאהלי שביעית גליון 65 הביאו מה שדן מרנא הגר"ד לנדרו במי שהפריש תרומה מאתרוגים, ואכל אתרוג, ואח"כ לא היה לו אתרוג לחג חוץ מהאתרוג שהפריש, ורוצה לישאל על התרומה כדי לקיים מצות ד' מינים, אבל אם עושה כך נמצא למפרע אכל טבל. ומביא שם מהגרע"א חולין דף פא, דדן במי ששחט ולא זרק דהוי שחיטה שאינה ראויה, ואח"כ שחט את בנו, דאם ילך עכשיו לזרוק את הדם, נמצא למפרע יעבור על אותו ואת בנו. ויש לעיין האם הנידון כאן דומה, דאם מבשל עוד פעם בשביל המועד, נמצא למפרע שהביטול הראשון היה לצורך אחר החג]

בנין ותיקונים

סב. בנין, אפי' כל שהוא אסור (שו"ע תקמ א) ואפי' לצורך המועד אסור, דלא הותר לזה אלא מלאכת הדיוט (מ"ב שם) ומאד צריך ליזהר באיסור בנין בחוה"מ, ולא יקילו באיסור "מבזה את המועדות" שהוא ככופר בעיקר ח"ו (שו"ת דברי חיים ח"ב סי' מח)

סג. תיקון ברז מים, ותיקוני חשמל וכדומה, הרי הוא בכלל אוכל נפש. וי"א דאפי' אם יש לו עוד ברז בבית, מותר לתקן הברז המקולקל כדי שיהי' לו נוח יותר (פסקי הגרי"ש אלישיב מהגר"י ישראלזון עמ' קעב) ויש מחמירים כשיש לו עוד ברז, אא"כ הברז השני הוא באמבטיה ומחמיר לא לשתות משם. אבל משום טירחה לבד קשה להקל (הגרש"ז אורבך) ובאופן שהברז נוטף מים, לכו"ע מותר לתקנו כיון דהוי דבר האבד (מראה דבר ח"ג עמ' קיז)

סד. מכשירי אוכל נפש, כגון לתקן תנור ומקרר וכדומה, הרי הוא כאוכל נפש ומותר, אבל דוקא אם לא הניח מלאכתו למועד, אבל אם הניח מלאכתו למועד במזיד אסור (מ"ב תקמ סקכ"ז ושעה"צ שם, ועי' שעה"צ סי' תקל"ג סק"ג שבי' להיפך, ויש מחלקים בין מעשה אומן שאסור, למעשה הדיוט שמותר – שש"כ) ומכשירים אלו שהם מכשירי אוכל נפש מותר לתקנם אפי' מעשה אומן (חוט שני עמ' רכב)

סה. תיקון אורות וחשמל במטבח שצריך בשביל לאכול, היינו מכשירי אוכל נפש שמותר אפי' מעשה אומן, אבל תיקון חשמל בשאר חדרים מותר רק מעשה הדיוט. ופשוט דאם כל

החשמל בבית נהרס, מותר אפי' מעשה אומן, כיון דאי אפשר לגור שם בלי חשמל (מנחת איש)

סו. מותר לתקן את השולחן שאוכלים עליו, או כסא וספסל, מעשה הדיוט, כיון דהוא צורך אוכל נפש (שו"ע תקמ"ו ומ"ב ס"ק יז, פמ"ג תקמב סק"א. ולהבדיל או לתקוע מסמר הוי מעשה הדיוט, וגם עם מברגה חשמלית מותר, דכ"ז בכלל מעשה הדיוט, כ"כ במנחת איש)

סז. אם התקלקל האמבטיה [או שירותים] ואין לו עוד אמבטיה בבית, מותר לתקן אפי' מעשה אומן, כי זה נקרא צורך הגוף. אבל אם יש עוד אמבטיה, ורבים בני הבית וצריך שתים, מותר לתקן רק מעשה הדיוט, כי זה נקרא צורך המועד ולא צורך הגוף (לקנות חכמה בשם הגר"ש אלישיב. ומה שאוסר בשו"ע מרחץ יחיד כתבו הפוסקים שבזמנינו שונה)

סח. תיקון בית הכנסת נקרא צרכי רבים ומותר. והחזו"א התיר לצבוע קיר ביהכ"נ שגשרה בחוה"מ (חוט שני עמ' רמב)

סט. י"א שמותר לתקן מקום לימודים [כגון ת"ת] בחוה"מ גם עבור אחר המועד באופן שהתלמידים יתבטלו אחרי החג אם לא יתקנו אותו בחוה"מ (כה"ח תקמד י')

ע. מותר לתקן עירוב בחוה"מ, כדי להציל את הרבים מאיסור (חוט שני עמ' רז)
עא. מותר לתקן תנור חימום בחוה"מ, כיון שהכל חולים אצל צינת. וכן מותר לתקן חלון כשנכנס קור מבחוץ (מ"ב תקמ"ט) ואפי' מעשה אומן מותר (שעה"צ סקט"ז בשם האחרונים. ועיי"ש בשעה"צ שהק' ממרחץ, ונשאר בצ"ע)

עב. מכונת כביסה י"א דמותר לתקן בחוה"מ רק מעשה הדיוט (מבית לוי ע"פ הגר"ש ואזנר) וי"א דכיון דיש בגדים שמותר לכבס בחוה"מ מותר גם מעשה אומן, ודומה לדבר האבד (שלמי תורה עמ' תתסד בשם הגר"נ קרליץ)

עג. י"א שאין לתקן מזגן בחוה"מ, כיון ש"חום" אינו גורם לחולי, והוא צערא בעלמא, משא"כ "קור" גורם לחולי, ולכן התירו בחוה"מ (שלמי תורה על סוכות בשם הגר"א"ל שטינמן עמ' תתמט. ועיי"ש שכ' חוץ מאנשים חלשים שהחום מזיק להבריאות, דלהם מותר. וכן מחמיר בחוט שני עמ' רכג ומועדי הגר"ח מהגר"ח קניבסקי) ויש מתירים לתקן מזגן או מאזורר כיון דסובלים מהחום (מים חיים בשם הגר"מ פיינשטיין ויעשה בצינעה, פסקי הגר"ש מהגר"י ישראלזון עמ' קעב, מבית לוי מהגר"ש ואזנר. ובזמנינו רוב אנשים סובלים מהחום, ובלי מזגן אין להם שמחת יו"ט כלל, ויש שאין להם מצב רוח כלל בלי מזגן, ויכול לגרום כעס בבית, והוא ההיפך מתכלית החג, ובכח"ג קשה לומר שאסור, וצ"ע. ותלוי כמה חום יש בחוץ. גם תלוי באופי של אנשים, דיש שהם רגועים אפי' בלי מזגן, ויש שלא)

עד. אסור לתקן מדיח כלים מעשה אומן, כיון דיכול לשטוף את הכלים בכיור (מנחת איש)
עה. מותר לתקן משקפיים אפי' מעשה אומן, אם אי אפשר להסתדר בלעדיהם לצורך ראייתו (פסקי הגר"ש מהגר"י ישראלזון עמ' קעב, שבט הלוי ד ריד, חוט שני עמ' רכג) אבל אם זה רק לשפר את הראייה מותר רק מעשה הדיוט (פסקי הגר"ש שם) ויש מקילים בכל אופן (אג"מ ג עה) אבל אסור לתקן משקפי שמש אא"כ צריך להם לבריאות (אג"מ שם)

עו. י"א שמותר לנעוץ מסמר בקיר כדי לתלות תמונה בחוה"מ (פסקי הגר"ש עמ' קעג, מועדי הגר"ח מהגר"ח קניבסקי. ועיי" חוט שני תלוי אם המסמר נכנס בקלות או לא) ויש אוסרים (זכרון שלמה בשם הגר"מ פיינשטיין)

עז. י"א דמותר לתקן מעלית בחוה"מ, כיון דהוי צרכי רבים (חוה"מ כהלכתו מהגר"ש אוירבך) וי"א דלא נקרא צרכי רבים. ומותר לתקנו רק אם יש צורך לזה, כגון לצורך אדם חלש או זקן (שם מהגר"ש ואזנר)

עח. **אסור לתקן רכב בחוזה"מ, רק מעשה הדיוט בלבד** (לקנות חכמה מהגר"ש אלישיב, שו"ת שבט הלוי ח"א סי' קסו, שלמי תודה עמ' תתמח) **ויש מקילים לצורך טיול אפי' מעשה אומן. ועדיף לשכור רכב או לנסוע במונית ולא לתקן אותו במעשה אומן** (חוט שני, יו"ט וחזו"מ כהלכתם בשם הגר"ח קניבסקי, אור לציון ח"ג) **אבל אם צריך את המכונית למנוע הפסד ניכר, מותר לתקנו אפי' מעשה אומן. אבל לצורך ביקורים אסור** (פסקי הגר"ש מהגר"י ישראלזון עמ' קעא) [יש לעיין במלאכות אחרות שרגילים לעשות בטיול, כגון שקוטפים פרחים להנאה, האם גם זה נקרא צורך המועד, או דיש למנוע מזה. ובספר מנחת איש פשיט"ל להיתר. אמנם ע"י להלן מהגר"ח קניבסקי דאין לקטוף עשבים בגן חיות כדי להאכיל לבהמות. ע"ע במנחת איש בשם הגר"ש ואזנר והגר"י שפירא והגר"מ פיינשטיין דמותר לנסוע ברכב אפי' נסיעה קצרה אע"פ שיכול לילך ברגל, כיון דזה הרגילות נקרא צורך המועד]

- עט. **להחליף גלגל של רכב כשיש פנצ'ר מותר, כיון דהוי מעשה הדיוט** (שבט הלוי א פט)
- פ. **אסור לתקן אופניים של ילדים בחוזה"מ אפי' מעשה הדיוט** (חוט שני) **וי"א שמותר לתקן פנצ'ר וכדומה דהוי רק מעשה הדיוט, דלצורך תענוג מותר** (ע"פ שו"ע סי' תקלו א, מנחת איש בשם הגר"י שפירא, ושם בשם הגר"מ פיינשטיין)
- פא. **מותר להבריק "פמוטים" עם החומר המיועד לזה, ואינו דומה להברקת נעליים הנזכר להלן** (שמעתי מהגר"ח קניבסקי)
- פב. **מותר לתקן ולבנות גדר או מחיצה כשיש חשש לגנבים, ובלבד שלא יכוון מלאכתו למועד** (שו"ע תקמ א, ומ"ב סק"ה) **ומותר לתקן כל קלקול בדלת הכניסה או במנעול, במקום שיש חשש לגנבים. אבל אסור להחליף או לתקן מנעול כשיש רק קושי לפותחו** (פסקי הגר"ש עמ' קעא)
- פג. **מותר לקפל הטלית גדול בחוזה"מ כדרכו בחול** (מקור חיים תקמא ד, לקנות חכמה מהגר"ש אלישיב, מבית לוי מהגר"ש ואזנר) **ויש שנהגו לימנע מזה משום תיקון כלי** (לקט יושר מהתורות הדשן עמ' 106) **וכן החזו"א לא חי' מקפל טליתו בחוזה"מ** (כתבי הגר"ח קניבסקי בשם החזו"א)
- פר. **להבר חוטי החשמל לתקע חשמלי נקרא מעשה הדיוט ומותר בחוזה"מ** (חוט שני עמ' קצר) **וכן התיר הסטייפלר לעשות קושיעל'ך בחוזה"מ, כיון דגם ילד יודע לעשות אותו הוי מעשה הדיוט** (ארחות רבינו) **אמנם יש מסתפקים בקושיעל'ך** (שלמי תודה מהגר"ב"צ פלמן)
- פה. **אשה עושה תכשיטיה במועד** (שו"ע תקמו ה) **ודוקא תיקון הגוף, אבל היכא דנשבר כלי תכשיט שלה, וצריך אומן לתקנו, אז אסור לתת אותו לאומן, דרק מעשה הדיוט מותר** (הגר"ב"צ פלמן בשם הגר"נ קרליץ)
- פו. **אסור לתקן טלפון בחוזה"מ מעשה אומן, רק מעשה הדיוט** (אשרי האיש מהגר"ש אלישיב, שש"כ פס"ו)

תפירה

- פז. **אסור לתקן [לתפור] מלבושיו בחוזה"מ** (שו"ע תקמא ד) **וע"י שינוי מותר לתקנם קצת לצורך המועד** (רמ"א שם) **ואם נפל כפתור, ויש בו צורך למועד, מותר לתפורו שיחי' רק תלוי ורפוי, ולא מהודק** (פסקי הגר"ש עמ' קעב) **או שיתפור את הכפתור שלא במקומו המדויק** (שער המועדים בשם הגר"ש ואזנר. ובחוט שני כ' שיעשה שינוי)
- פח. **אם נפל כפתור מבגד של קטן, ואינו צורך המועד ואינו מתבייש לצאת עם הבגד כך, אם ההורים מתביישים מזה, גם זה נקרא צורך המועד** (שולחן שלמה מהגר"ש"ז אורבך)

פס. עדיף לקנות בגד חדש, ולא לתפור הבגד הקרוע (שעה"צ תקמ"א טז) ודוקא אם בין כך עומד לקנות חדש בזמן הקרוב, אבל אם אינו חושב לקנות חדש, מותר לתקנו באופן המותר בחוה"מ (חוט שני עמ' רלט)

צ. אסור לסרוג לשם תענוג בחוה"מ (שער המועדים בשם הגר"ש ואזנר)

צא. אם אין לה בגד אחר, מותר לתקן את הבגד בחוה"מ מעשה הדיוט, כגון אם החציאית התכווצה בכביסה, והיא שמה לב בחוה"מ דהחציאית הפנימית [חלק הלבן] יותר ארוכה מהחיצונית, ואינה יכולה ללבוש אותו כך, מותר לחתוך [לקצר] את הפנימית מעשה הדיוט בלבד. ואם יש לה בגד אחר לא יעשה כן. ואם יש לה עוד בגד, אבל מפחדת שביו"ט זה יתלכלך [ובפרט כשהוא יומיים], מותר לתקן דוקא שהרגילות הוא שזה מתלכלך (שמעתי מהגרמ"מ לובין)

צב. אסור לתקן קרע בנעליים בחוה"מ גם אם זה יתקלקל יותר ע"י שלא יתקנו, ודוקא אם זה יתקלקל 'לגמרי' מותר משום דבר האבד. וכ"ז כשיצריך ללבוש אותו במועד, אבל בלא"ה בכל אופן אסור (מ"ב תקמ"א י) וגם כשיתקלקל לגמרי י"א שיתקנו ע"י שינוי (שעה"צ ס"ק טז) ואם יכול לקנות חדש, אין להקל לתקנו (שעה"צ שם) אמנם אם קנה כבר לא מוזמן נעליים חדשות, אינו חייב לקנות חדש, והמ"ב מיידי באופן שבין כך קונה מוזמן לזמן (חוט שני חוה"מ עמ' רלט)

איסור הכנה

צג. מי שיש לו שמחה [כגון ברית מילה] מיד לאחר יו"ט, ואין לו זמן לאחר החג להכין את כל האוכל, י"א שמותר להכין בחוה"מ כיון דהוה מעשה הדיוט לצורך מצוה (ש"כ פס"ז סמ"ד, שו"ת קנין תורה ח"ב) וי"א שדוקא אם יאכלו בחג מכל מה שבישלו, דאז הוה צורך המועד, אבל בלא"ה אסור (הגר"צ פלמן בשם הגר"נ קרליץ, וכן שמעתי מהגר"ש רוזנברג שליט"א. וכן מחמיר במועדי הגר"ח מהגר"ח קניבסקי) וכן אסור להכין לשבת שלאחר החג כשיו"ט חל ביום חמישי (שם בשם הגר"נ קרליץ)

צד. בני חו"ל מותר להם לבשל בחוה"מ ליו"ט שני האחרון של החג (מ"ב תקלט לט בשם רע"א. ועי' מ"ב ס"ק לח דההיתר הוא כדי לא לזלזל ביו"ט שני) וי"א שבן א"י אסור לבשל עבור בן חו"ל ליו"ט שני האחרון (חוט שני עמ' רמג) ויש מקילים במקום צורך, כגון שקשה להבין חו"ל לבשל בעצמו (ש"כ פס"ו הערה כז. ועי' מנח"ש ח"א סי' יט)

צה. יו"ט אחרון של החג שחל בערב שבת, מותר לבשל בחוה"מ לצורך שבת. אבל אם יש יום חול בין יו"ט לשבת [כגון שיו"ט אחרון ביום חמישי], אסור לבשל בחוה"מ לשבת (הגר"ש אלישיב, חוט שני עמ' רמג)

צו. אין להעניע כלי הפסח בחוה"מ [כגון שנוסע לשיביע של פסח], כיון שהוא טירחא שלא לצורך המועד (מבית לוי חודש תשרי מהגר"ש ואזנר)

צז. מי שיוצא מביתו בערב שביעי של פסח או ערב שמיני עצרת, ונשאר מחוץ לביתו עד אחר החג, אין לשטוף כלים שנשארו בכיור, כיון דהוה טירחא לצורך חול (ש"כ פס"ו הע' פד) ויש מצדדים להתיר, כיון דאינו מלאכה ואין בו טירחא (שלמי תודה עמ' תתלח בשם הגר"נ קרליץ) ובאמצע המועד מותר לכו"ע להדיח כלים אפי' שיודע שלא יצטרך להם, כיון דכבוד המועד הוא שהבית יהי' מסודר (לקנות חכמה מהגר"ש אלישיב, ש"כ שם מהגר"ש אזנר)

צח. מי שיוצא מהבית בחוה"מ עד אחר החג, מותר לקחת את התפילין בשביל אסרו חג, כיון דהוא צורך מצוה (הגר"צ ובר בשם הגר"ש אלישיב, מראה דבר ח"ג עמ' קטו מהגר"ח קניבסקי) וגם אין בזה טירחא (מעדני יו"ט ח"ג סי' נג)

צט. מי שנסע ליו"ט ראשון, מותר להחזיר כביסה מלובלבת להבית אע"פ שאין בזה צורך המועד (מראה דבר שם מהגר"ח קניבסקי)

ק. מאפיות וקונדיטוריות מותרים לאפות אפי' בפרהסיא לצורך המועד, ויזהרו לאפות רק חלות ומיני אוכלים שרגילים לאכול בחג, אבל לחם שחור וצנינים וכדומה שיאכלו רק לאחר החג לא יאפו בחוה"מ (הגר"ש אורבך)

קא. אסור למיין כביסה בחוה"מ כדי שיהי' לו יותר קל אחר החג (הגר"א דינר מים חיים גליון 377)

קב. אין להטעין פאלפון בסוף חוה"מ כדי שיהי' לו טלפון אחרי החג, כיון דהוא מלאכה שלא לצורך המועד כלל. וכן לכבותו כדי לשמור החשמל שיש בו, אסור משום כיבוי או סותר (מנחת איש) וכן אין להחזיר טלפון על כנו, כדי שיהי' מלא בחשמל אחר החג (שם)

קג. אין להזמין פועלים או תור דרך הטלפון בחוה"מ בשביל אחרי החג, כיון דהוי מלאכה שלא לצורך המועד. אמנם בדבר האבד מותר. ולפעמים 'הפסד זמן' גם נקרא דבר האבד, ובכח"ג מותר להזמין בחוה"מ (שער המועדים עמ' לב בשם הגר"ג קרליץ. אמנם בלי טלפון בודאי מותר להזמין פועל, כיון דאין איסור ידבר דבר' בחוה"מ כדלהלן)

רפואה

קד. כל רפואה מותר בחוה"מ (שו"ע תקלב ב) ודוקא לצורך המועד, אבל אם הרופא אומר שלא יזיק להמתין עד אחרי יו"ט, כגון בניתוח, אז חייב להמתין (פוסקים)

קה. טיפולי שיניים, כשאין לו כאבים בחוה"מ, ולא יזיק לדחות הטיפול לאחר החג, י"א שאסור ללכת לרופא שיניים בחוה"מ (שו"ת אג"מ ח"ג סי' עא, שש"כ פס"ו בשם הגר"ש אורבך, חוט שני עמ' רכה) וי"א שמותר לעשות טיפול שיניים בחוה"מ אע"פ שאין לו כאבים, כיון שהוא בכלל רפואה. אבל "יפוי" שיניים אסור (פסקי הגר"ש מהגר"י ישראלזון עמ' קסט) וכן אין לעשות "ניקוי שיניים" בחוה"מ (שו"ת באר משה)

קו. ביקור רופא למעקב וכדומה, אין ללכת בחוה"מ כשלא יזיק לדחות התור לאחר יו"ט, ואפי' כשהרופא אינו עושה שום מלאכה (בנתיבות ההלכה מהגר"מ פיינשטיין, חוט שני)

גזירות צפרניים

קז. שיטת המחבר שמותר ליטול צפרנים בחוה"מ, אמנם הרמ"א פוסק להחמיר אם לא לצורך מצות טבילה (שו"ע תקלב א) אבל בידיו או בשיניו מותר (מ"ב שם)

קח. אם נטלן בעיו"ט, מותר ליטלן שוב בחוה"מ (מ"ב שם) ואם נטלן כמה ימים לפני יו"ט ובעיו"ט לא היה מה לגזוז, גם בכח"ג מותר בחוה"מ (ערוה"ש)

קט. אפי' מי שרגיל ליטלן כל ער"ש לא יטלם ער"ש חוה"מ אי לא נטלן מעיו"ט (קובץ מבית לוי בשם הגר"ש ואזנר)

קי. מותר להוריד צפורן כשיש חשש חציצה לנט"י (חוט שני עמ' רכז) ואם יש שם צואה שיכול להוציא, ינקר הצואה ולא יגזוז אותם (שע"ת סי' תסח סוף סק"א)

קיא. מותר למוהל לתקן צפרניו כדי לעשות מצות פריעה בחוה"מ (ס' אוצר הברית)

ק"ב. אם הצפרניים מפריעים לו להכניס את הרגל לתוך הנעל, מותר לגזוז אותם בחוה"מ (חוט שני עמ' רכז) וכן לצורך רפואה מותר (שם)

צרכי רבים

ק"ג. צרכי רבים, כגון לתקן דרכים וכדומה, מותר בחוה"מ (שו"ע תקמ"א) ואפי' הניח מלאכתו למועד במזיד, וכן בפרהסיא, ואפי' טורח גדול (מ"ב שם) וכ"ז בצרכי רבים שהם צורך לגוף האדם, אבל שאר צרכי רבים כגון לבנות ביהכ"נ אסור (רמ"א שם)
ק"ד. אסור לעירייה לעשות מלאכה בעיר אם לא יהי' תועלת מזה במועד עצמו (פסקי הגר"ש מהגר"י ישראלזון עמ' קעד)

צרכי מצוה

קטו. אף לצרכי מצוה, אסור לעשות מעשה אומן בחוה"מ (רמ"א תקמ"א, אבל לתפילין וכדומה, מותר – ע"י שו"ע תקמ"א ג) ומותר לתלות ציצית בבגד אפי' לצורך אחר המועד (מ"ב תקמ"א יב) ולצורך המועד מותר גם כשכיון מלאכתו למועד (פסקי הגר"ש עמ' קעב)

דיני כבוד ועונג בחוה"מ

קטז. חייב אדם לכבד חוה"מ במאכל ובמשתה ובכסות נקיה שלא ינהג בהן מנהג חול, ומצות "ושמחת בחגך" הוא גם בחוה"מ, ואף דאינו מחויב בפת, מ"מ לכתחילה מצוה לקבוע סעודה על הפת אחת בלילה ואחת ביום (מ"ב תקל"א, ושע"צ שם) ולכלל הפחות יאכל מיני מזונות (שו"ע הרב, ערוה"ש)

ק"ז. י"א שחייב לשתות רביעית יין כל ימי חוה"מ, כיון דאין שמחה אלא ביין (אג"מ ח"ג סי' סח, הגר"ש אלישיב בקובץ תשובות ח"א סי' נז ובשבות יצחק ח"ד פ"י) ומיץ ענבים אינו מועיל לזה. ויכול לערב מיץ ענבים באופן שיורגש היטב את היין (שבות יצחק שם בשם הגר"ש אלישיב) ויש סוברים שיוצאים גם במיץ ענבים (הגר"י כהן בשם הגר"י קרליץ והגר"ח קניבסקי, הליכות שלמה-פסח מהגר"ש אורבך. וע"י קובץ תשובות שם מכתב מהגר"ח ק' להגר"ש"א במה שמוכיח דאין חיוב ביין כל יום, ומה שהשיב הגר"ש שם)

ק"ח. י"א שצריך לשתות רביעית דוקא (הגר"ש אלישיב והסטיפלר שם) ושמוא גם מלא לוגמיו מספיק (הגר"א דינר בשם הגר"ש אלישיב. והראו לי שו"ת הרא"ש כלל כה סי' א דרי ברוב רביעית) וי"א דא"צ לשתות רביעית כיון דכל כמות של יין משמח (חוט שני יו"ט עמ' קנט)

ק"ט. י"א שאם אפשר, ישתה רביעית יין גם ביום וגם בלילה (שלמי תורה סוכות עמ' תתח בשם הסטיפלר. וע"ע חזו"א או"ח סי' קכד פסחים ע"א ע"א שמסתפק בזה. וע"י שער המועדים עמ' יז הערה יא דאיות לכאן ולכאן) וי"א דפעם אחד ביממה מספיק (הגר"מ אלטמן בשם הגר"ש אלישיב)

קכ. אין צריך לשתות בשעת הסעודה דוקא (שער המועדים מהגר"ש אלישיב)
קכא. מי ששונא יין, ואין לו שום הנאה ממנו, אינו צריך לשתות יין (שבות יצחק שם בשם הגר"ש אלישיב)

קכב. מותר לאכול סעודה בחוה"מ אפי' כשהוא ערב שבת או ערב יו"ט (ארחות רבינו שכך נהג החזו"א) ומ"מ מצוה להקדימו לשחרית (חוט שני)

קכג. מצוה לאכול בשר בהמה במועד. ויוצאים גם בבשר עוף (רבבות אפרים בשם הגר"מ פיינשטיין ח"א סי' שנ, מועדים וזמנים ח"ז סי' קיא דרכי תשובה סי' פט בשם הדברי חיים, שבט הלוי ח"ג סי' יח)

קבר. אשה ביום טבילתה מותרת לאכול בשר בחוה"מ, כיון דהוא אכילת מצוה (פסקי הגר"ש מהגר"י ישראלזון זצוק"ל עמ' קסח)

קבה. המנהג לכסות השולחנות במפה כל ימי חוה"מ, כמו שבת ויו"ט (פמ"ג תרלט במ"ז סק"א, ביכורי יעקב שם סק"ג, ערוה"ש תקל ד)

קבו. יש להקפיד לא לאחל לחבירו במועד כבימות החול, אלא יש לומר "א גוט מועד" וכדומה (מעשה רב להגר"א אות קעד)

קבו. גם בסעודות חוה"מ נאמר 'לזו עלי ואני פורע' (הגר"ח קניבסקי בשונה הלכות סי' תיט מהמדרש)

כסות נקיה

קבת. חייב ללבוש כסות נקיה בחוה"מ (מ"ב תקל א) ובגדי חוה"מ יהיו יותר טובים מבגדי יום חול, אבל אינו צריך ללבוש בגדי יו"ט (שעה"צ שם סק"ד. ועיי"ש דהמהרי"ל נהג ללבוש בגדי שבת בחוה"מ, וכ"כ בחי"א כלל קו. ועי' מה שכתב בזה בשער המועדים עמ' כו הערה לח גבי שבת חוה"מ)

קבט. המנהג לכסות השולחנות במפה כל ימי חוה"מ (פמ"ג תרלט מ"ז סק"א, ביכורי יעקב שם סק"ג, ערוה"ש תקל ד)

דיני כיבוד

קל. אין מכבסין במועד (שו"ע תקלד א) ואפי' לצורך המועד (מ"ב שם) ובגדי ילדים המתלכלכים מותר לכבס בחוה"מ (שו"ע שם) ואינו חייב לקנות עוד בגדים להקטנים כדי שלא יצטרך לכבס להם בחוה"מ (חוט שני מהגר"נ קרליץ, בנתיבות ההלכה מהגר"מ פיינשטיין) אלא אם בין כך עומד לקנות להם, עדיף לקנות ולא לכבס (חוט שני שם)

קלא. ניקוי כתם במועד מותר אף עם מים (הגרש"ז אורבך והגר"מ פיינשטיין והגר"ש ואזנר, פסקי הגר"ש עמ' קעו, מנחת איש מהגר"י שפירא) ויש אוסרים לנקות כתם (לשכנו תדרשו ח"א עמ' רצא בשם הגר"ח קניבסקי, חוט שני עמ' רלח) ואפשר אם מנקה את הכתם כשהבגד עליו, אם אין לו בגד אחר מותר, דאז 'אזורו מוכיח עליו' (חוט שני עמ' רלח)

קלב. אם רגיל ללכת עם בגד ארוך במועד [כגון פראק], והתלכלך עד שאינו יכול ללבוש אותו כך, זהו הדין של "חלוק אחד" שמותר לכבסו ואינו חייב ללכת עם קצר כמו כל השנה (חוט שני עמ' רלט)

קלג. אם התלכלך לפני החג וידע מזה ולא נקה אותו, אסור לנקות בחג (שש"כ פס"ז)

קלד. י"א שמותר לכבס בגדי ילדים אף שיש להם עוד בגד אלא שבגד זה יותר יפה (קיצור הל' מהגר"מ פיינשטיין) ויש מחמירים בזה (פתחי מועד מהגר"ש אלישיב, חוה"מ כהל' מהגר"מ"ש קליין)

קלה. י"א שמותר לכבס בגדי ילדים אפי' עד בר מצוה באופן שמלכלך את הבגדים שלו (אבני ישפה מהגר"ח"פ שיינברג) וי"א דמותר עד גיל שש-שבע (שם מהגר"ש אלישיב, הליכות שלמה)

קלו. כתב הרמ"א, דבגדי קטנים לא יכבס להם אלא מה שצריכים, וחיינו חלוק אחד. אמנם כתבו הפוסקים דהיום שמכבסים במכונה מותר לכבס הרבה ביחד (מנח"י ח"ח סי' ג)

קלז. יש לכבס את בגדי הילדים לפני החג. אבל אם יש רק כמות מועטת שלא מספיק למלא מכונה, אין חיוב לכבס לפני החג, אלא ימתין לחג ויכבס מכונה שלימה לצורך החג (פתחי מועד מהגר"ש אלישיב) ויש מחמירים לכבס הכל לפני החג (חוה"מ כהלכתו מהגר"מ"ש קליין)

קלח. אע"פ שאמרו דעדיף לקנות מלכבס, בבגדי ילדים לא אמרי' הכי, כיון דחכמים התירו לכתחילו לכבס בגדי ילדים המתלכלכים (זכרון שלמה מהגר"מ פיינשטיין)

קלט. מי שמכבס בגדים שמוותרים לכבס במועד [כגון בגדי ילדים], אסור להוסיף בהמכונה בגדים אחרים שאין עליהם היתר כביסה במועד (הגר"א דינר בשם הגר"ש ואזנר והגר"נ קרליץ, פסקי הגר"ש מהגר"י ישראלזון עמ' קעו) ויש מסתפקים בזה משום ריבוי בשיעורים (מנח"י ח נ. ובמועדי הגר"ח ציין הגר"ח קניבסקי לזכרון שאול ששם מסתפק בזה) אבל מותר להוסיף כל מה שיש סבירות שהקטנים יצטרכו במועד (שער המועדים מהגר"נ קרליץ עמ' סב)

קמ. הנוסע במועד, יקח עמו כל בגדי הקטנים כדי שלא יצטרך לכבס במועד (חזו"מ"כ בשם הגרמ"ש קליין, שו"ת באר משה ז ט) ואם הוא טירחה גדולה, י"א שאינו חייב בזה, ומותר לכבס אח"כ לפי הצורך (בנתיבות ההלכה מהגר"מ פיינשטיין)

קמא. י"א שאסור לתלות בגדים בחוץ בחוה"מ [גם בגדי ילדים כשלא ניכר שהם של ילדים] משום מראית עין (שבט הלוי ח"ה סי' מב, מבית לוי) וי"א שעדיף ליבשן בעינעא [כגון במכונה יבוש או בתוך הבית] (שש"כ) ויש סוברים שאין איסור מראית עין בבגדים בחוה"מ (שש"כ פס"ו, חוט שני עמ' רלח, פתחי מועד בשם הגר"ש אלישיב, שלמי תורה על סוכות סי' פ. ובספר עמק הלכה מביא ראיה מסוכה דף י ע"ב מעשה בעבדו של ר' אשי שתלאה לייבוש ע"ז הסוכה ובמאירי כ' דמייירי בחוה"מ ודוקא שלא יאמרו שמסכך בדבר המקבל טומאה אסור ר' אשי ולא משום מועד) קמב. בגד שהתלכלך, ואם משאיר אותו כך עד לאחר המועד יתקלקל הבגד, מותר לכבסו משום דבר האבד (פסקי הגר"ש מהגר"י ישראלזון זצוק"ל עמ' קעא, לשכנו תדרשו בשם הגר"ש"א, מבית לוי מהגר"ש ואזנר) וכן אם שכח כביסה במכונה עם סבון, ולא שטפו, מותר לשטוף הסבון מהבגדים, כיון שיתקלקל כך (חוט שני עמ' רלח, ארחות רבינו בשם הסטייפלר) ויתלם בעינעא (ארחות רבינו)

קמג. בזמנינו, אפי' מי שאין לו אלא חלוק אחד, אסור לכבסו בחוה"מ (מ"ב תקל"ד ט ושעה"צ בשם הגר"א, שש"כ פס"ו הערה רמ מהגר"ש"ז אורבך זצוק"ל. ועיי"ש בשם הגר"ש"א שעדיף לקנות חדש מאשר לכבס. והטעם, דדוקא בזמן חז"ל מותר, כיון שחגורו מוכיח עליו שאין לו אלא בגד אחד, אבל בזמנינו אין לנו חגור על החלוק) ויש מקילים בשעת הדחק אם התלכלך הבגד ואינו יכול ללכת איתו בחג, וכנ"ל גבי פרא'ק (חוט שני עמ' רלט)

קמד. גם בגדי זיעה אסור לכבס בחוה"מ. ויש להכין בגדים לפני החג. ובשעת הדחק אם נגמר מה שהכין לפני החג, מותר לכבס מה שצריך לחג (חוט שני עמ' רלז, יו"ט וחזו"מ כהלכתם בשם הגר"ח קניבסקי. וז"ל החוט שני: 'אדם שמזיע הרבה מותר לו לכבס במועד, שהרי אף אם יכין את כל בגדיו קודם המועד לא יספיקו לו... וה"ה שמותר לכבס במועד למי שאיטטניס בבגדיו'. וכן אמר הגר"נ קרליץ להגר"י ספטימוס, דגם בחולצות אם הזיע הרבה ואין לו עוד חולצר ללבוש, בשעת הדחק אפשר להקל לכבס משום כבוד הבריות-כ"כ בשער המועדים עמ' נט. וכן מיקל באבני ישפה ח"א סי' קד בשם הגר"ש אלישיב גבי גרביים לאלו שמחליפים כל יום) ויש מחמירים גם בבגדי זיעה (חזו"מ כהלכתו מהגרמ"ש קליין) ועדיף לקנות מלכבס (שש"כ פס"ו)

קמה. אע"פ שהשו"ע מיקל לכבס מגבות, בזמנינו אין להקל (מ"ב תקל"ד ד ו) ובמקום ציבורי או שרבים בני הבית, ועריכים להחליף הרבה מגבות במועד, מותר לכבס לפי הצורך (חוט שני עמ' רלז)

קמו. מפות לבנות בבית הכנסת או מוסד ציבורי נקרא צרכי רבים, ומותר לכבסם בחוה"מ (שולחן שלמה)

קמז. במקום מצוה מותר לכבס במועד כשלא חי' יכול לכבס לפני המועד [כגון שפירסה נדה בחוה"מ] (מ"ב תקל"ד ח) אבל אם היתה נדה לפני המועד, וידעה שצריכה בגדים, אסור לכבס

במועד (שער המועדים ע"פ חוט שני. אמנם אם שכחה מרוב טירדות לפני החג, הרי זה אונס ומותר לצורך מצוה-הוראת הרבנים)

קמח. **אשה שהולכת עם גרביון מיוחד לזידיים, ואין לה אלא אחד, וע"פ ההוראות צריך לכבסו כל יום, מותר בחוה"מ לכבסו, דבזה שייך חגורו מוכיח עליו** (הגרי"מ אלטמן בשם הגר"ש רוזנבלט)

קמט. **גם בכובע יש איסור כיבוס** (שמעתי מהגר"ד מורגנשטרן) **וי"א דאין כיבוס בכובע כיון דלא הוי בגד** (הגר"י כהן ע"פ הב"י בהל' אבלות סי' שפט)

קנ. **מותר לגהץ לצורך המועד, אבל אסור לעשות קמטים המתקיימים** (שו"ע ורמ"א תקמא ג ומ"ב שם, וכן הורה הגר"ש ואזנר-מבית לוי ועוד פוסקים דגם בזמנינו מותר, וכ"ה במנהגי מהרי"צ מאא"ז זצוק"ל) **וי"א שנוהגים שלא לגהץ בחוה"מ** (כתבי הגר"ח קניבסקי בשם החזו"א. וכ"ה בשער המועדים עמ' סז בשם הגר"ח קניבסקי) **וי"א שמותר לגהץ בלי אדים, אבל עם אדים אסור** (שמעתי מהגר"ד מורגנשטרן בשם הגרי"ש אלישיב)

קנא. **אם נזדמן לו אורה באמצע החג, ואין לו סדין נקי, בשעת הדחק מותר לכבס עבור האורה** (שער המועדים עמ' סד בשם הגר"נ קרליץ) **ויש אוסרים** (פתחי מועד בשם הגרי"ש אלישיב)

קנב. **מותר לייבש בגד רטוב במכונת יבוש, דאין בזה שום איסור** (חוט שני עמ' רלח)

קנג. **יש נוטים להחמיר לא לצחצה נעליים בחוה"מ** (כתבי הגר"ח קניבסקי בשם החזו"א, הגדה של פסח מבית בריסק בשם הגרי"ז, מנהגי מהרי"צ מאא"ז זצוק"ל. ובחוט שני מסתפק בזה) **ויש מקילים לצורך המועד** (הגר"א דינר בשם הגרי"ש אלישיב, ספר פסקי הגרי"ש מהגר"י ישראלזון עמ' קעג, שבט הלוי ח"ו סי' רמד. וכן מתיר באג"מ ח"ה סי' לו בעצמנו רגיל ולא הברקה יתירה. ועיי' מנחת איש מהגר"י שפירא, דהחזו"א החמיר בעצמנו דאז, דהיה בזה אומנות, אבל בזמנינו גם לחזו"א מותר. ועיי' שלמי תורה עמ' תתנג דבישוב הישן בירושלים היו נותנים לערבים לצחצה)

קנד. **מותר להרטיב מגבת שלא לצורך כיבוס, כגון לעטוף לולב** (מנחת איש מהגר"י שפירא והגר"ש ואזנר)

קנה. **אם אחד כיבס באיסור, אין ראוי ללבוש את הבגד בחוה"מ** (אליבא דהלכתא מהגר"ח קניבסקי)

איסור טירחה

קנו. **אין מפנין מחצר לחצר וכו' שאינם לצורך המועד** (שו"ע תקלה א) **משום טירחא** (מ"ב שם) **ולכן בחזורים הנוסעים בחוה"מ לישיבה הנמצא בעיר אחרת [כגון הנוסעים לשמחת תורה] אסור להם לקחת מזוודה עם דברים מוכנים לזמן חורף, דיש בזה איסור טירחא שלא לצורך המועד** (הגר"מ פיינשטיין)

קנז. **הזבל שבחצר אסור להוציא** (שו"ע תקלה ג) **ואם מוציא מפני הריח מותר** (הגר"ש אוירבך זצוק"ל) **וי"א שבזמנינו בכל ענין מותר כיון דאין בזה טירחא מרובה** (מבקשי תורה בשם הגרי"ש אלישיב, פסקי הגרי"ש מהגר"י ישראלזון עמ' קפ)

קנח. **מי שנוסע להורים ביו"ט, וחוזר לביתו בחוה"מ, ומביא איתו את הכביסה שאינו נקי, הרי זה מלאכת הוצאה שלא לצורך המועד. אלא ישים חפץ שצריך בחוה"מ בתוך השקית של הכביסה** (מים חיים 234)

קנט. **י"א שמותר לנקות תנור, וק"ו שמותר לשטוף כלים, אע"פ שאין דעתו להשתמש בהם עוד בחוה"מ, ואע"פ שיש בזה טירחה, כיון שבני הבית אינן מיושבים בדעתן כשיש כלים מלוכלכים, ושפיר נקרא צורך המועד** (חודה"מ כהלכתו פ"ה אות קא בשם הגר"ש ואזנר, שלמי תורה על סוכות בשם הגר"נ קרליץ והגרא"ל שטינמן עמ' תתלח) **ויש מחמירים לא לשטוף כלים**

בסוף חוה"מ, כשיוצא מביתו ביו"ט האחרון ולא ישתמש שוב עם הכלים (הגרש"ז אורבך בש"כ פס"ו)

קס. מי שיש לו חנות, אסור לסדר אותו בחוה"מ משום איסור טירחה יתירה (שבט הלוי ו' סז)
קסא. כתב הגר"ח קניבסקי בשם החזו"א 'מה שאמר שלא לשטוף רייפפה רק לכבוד שבת, קרוב לודאי שאמר זה על תשעת הימים ולא על חוה"מ' (כתבי הגר"ח קניבסקי בשם החזו"א. ועי' שער המועדים עמ' סד שמביא תשובה מבעל חשק שלמה, דיטוף בצורה קלה, ולא באופן שהוא טירחה גדולה)

איסור גילוח ותספורת

קסב. אין מסתפרין ואין מגלחין בחוה"מ (שו"ע תקלא ב ומ"ב שם) ואפי' אם גילח קודם המועד אסור (שם) ואפי' מי שהי' אונס או חולה לפני המועד, אסור לגלח במועד (שם סעי' ג) וגם אשה בכלל האיסור (מ"ב תקמו טז)

קסג. שערות היוצאות מהמטפחת, מותר לגזוז משום צניעות (דעת תורה תקלא, מבקשי תורה מהגרי"ש אלישיב)

קסד. מי שנוהג להניח תפילין בחוה"מ, וחושש מחציצה של שערות, יכול לגלח את השערות שבמקום התפילין (שולחן שלמה מהגרש"ז אורבך)

קסה. המגלח זקנו בחוה"מ ענש יענש (החיד"א בשו"ת חיים שאל ב כג) [ועי' הגה' חת"ס מו"ק דף יד ע"ב דאיסור תספורת הוא איסור מה"ת. ועי' מנהגי מהרי"צ מאא"ז זצוק"ל דהקפיד בקהליתו לא לתת עליה לתורה למי שגילח זקנו במועד. ופעם התפלל במקום שהבעל קורא גילח במועד, ולאחר התפילה הלך למקום אחר עם ילדיו לשמוע שוב קריאת התורה]

קסו. גם בעל ברית אסור להסתפר בחוה"מ (פסקי הגר"נ קרליץ)

קסז. מותר ליטול שער השפם בחוה"מ (שו"ע תקלא ח)

קסט. מי שיש לו מכח או שחין בראשו, מותר להסתפר בחוה"מ (מ"ב ס"ק כא) ודוקא אם לא הי' יכול או לא הי' צריך להסתפר לפני המועד (ביאזה"ל שם)

קסט. י"א דגם מי שיש לו כינים מותר להסתפר בחוה"מ (לשכנו תדרשו עמ' רפט בשם הגרי"ש אלישיב, חוט שני עמ' רלג) ויש אוסרים (יו"ט וחווה"מ כהלכתם בשם הגר"ח קניבסקי)

קע. הבא ממדינת חים מותר לגלח בחוה"מ (שו"ע תקלא ד) בצינעה (סעי' ה) ובזמנינו שהנסיעות קצרות ויש הרבה הזדמנויות להסתפר בכל מקום לא שייך היתר זה (מבקשי תורה בשם הגרי"ש אלישיב, פסקי הגרי"ש עמ' קעה, שש"כ פס"ו הערה קיט מהגרש"ז אורבך. ועי"ש בשש"כ דגם מי שנוסע באוניה לכמה ימים, הרי בזמננו שפיר יכול להסתפר באוניה)

קעא. היוצא מבית האסורים ולא היה לו פנאי לגלח לפני המועד, מותר לגלח בחוה"מ. ואף שהיה יכול לגלח בבית האסורים, מותר לגלח במועד (שו"ע תקלא ד) בצינעה (סעי' ה) אבל מי שנלקח למאסר בערב יו"ט בצהריים, והשתחרר בחוה"מ, אסור לגלח, כיון דהיה יכול לגלח בערב יו"ט בבוקר (מ"ב דרשו מהפוסקים)

קעב. קטן שלא הגיע למצוות, מותר לספר אותו כשיש לו הרבה שערות ומצטער מזה (מ"ב ס"ק טו) ואם הקטן נראה כגדול, מסתפק המג"א, דאפשר דאין להקל בפרהסיא (מ"ב סקט"ז) וכל זה דוקא כשמצטער, אבל אם אינו מצטער רק ההורים רוצים, אין להקל (שש"כ פס"ו הע' קכו מהגרש"ז אורבך)

קעג. מותר לסרוק שערות הראש, אע"פ שע"ז מסיר שערות (רמ"א סוס"י תקלא) אבל אין לתלוש שערות מראשו או מזקנו סתם שלא לצורך המועד. אבל אם אין מרגיש שעושה את זה, אין להקפיד בזה (פסקי הגר"ש מהגר"י ישראלזון עמ' קעו)

קעו. אין לתקן ולקצר פאה נכרית בחוה"מ (שער המועדים עמ' נב בשם האג"מ והגר"ש אלישיב) וכן אסור לכבס פאה (שם מהגר"ש אלישיב) אבל מותר לעשות תסרוקת אומנותית לפאה (מעדני שלמה מהגר"ש אורבך עמ' קסו)

קעה. נשים שרגילות להסיר שיער מן הפנים מיד כשגודל שם, מותר להם גם בחוה"מ להוריד (בנתיבות ההלכה מהגר"מ פיינשטיין)

קעו. י"א שמותר לעשות "חאלאקה" בחוה"מ (באה"ט סי' תקלא סק"ז, שע"ת) וי"א שאין לעשות חאלאקה בחוה"מ (מבקשי תורה בשם הגר"ש אלישיב, שער המועדים בשם הגר"ח קניבסקי, וכן מובא מהגר"ש אורבך)

קעז. מי שהתחיל לגלח לפני יו"ט, והתקלקל המכונה ולא היה אפשר לגמור את התספורת, י"א דמותר לגמור בחוה"מ (מבקשי תורה מהגר"ש אלישיב) וי"א דקשה להחזיר, ואולי ע"י גוי מותר (יו"ט וחוה"מ כהלכתם בשם הגר"ח קניבסקי עמ' סה)

תפילות ואזכרות

קעה. מי שהבדיל במוצאי שבת ליו"ט "המבדיל בין קודש לחול" לא יצא. אבל מי שהבדיל במוצאי שבת או מוצאי יו"ט לחוה"מ "המבדיל בין קודש לקודש" יצא (הגר"א דינר בשם הגר"ש ואזנר) ויש מסתפקים במוצאי יו"ט לחוה"מ אם יצא כשאמר "בין קודש לקודש" (שלמי תורה סוכות עמ' תתעא בשם הגרא"ל שטינמן, אשרי האיש מהגר"ש אלישיב)

קעט. י"א דאם שכח יעלה ויבוא בתפילה בליל שבת חוה"מ, אינו חוזר, וכמו שכ' רע"א בסי' קיד גבי מוריד הגשם (דע"ת למהרש"ם סי' רסח) וי"א דצריך לחזור, ואינו דומה למוריד הגשם (הליכות שלמה. ועי' שבט הלוי ח"י סי' יט דמביא ראיה מהביאווה"ל דלא קי"ל כרע"א)

קפ. בשבת חוה"מ בשחרית, אם טעה והתפלל תפילת יו"ט והזכיר שבת באמצע, י"א דיצא (מקור חיים סי' תצ, כה"ח סי' רסח) וי"א דלא יצא (אג"מ או"ח ח"ד סי' כא)

קפא. אם שכח יעלה ויבוא בתפילה בחוה"מ צריך לחזור. אבל אם שכח בברכת המזון א"צ לחזור, כיון דאינו חייב לאכול פת בחוה"מ (שו"ע תצ ב ומ"ב ס"ק ג)

קפב. אם שכח יעלה ויבוא בברכת המזון בחוה"מ ועדיין לא התחיל הטוב והמטיב, יאמר 'בא"י אמ"ה שנתן מועדים לעמו ישראל לששון ולשמחה', ואינו חותם כמו בר"ח, דדוקא בשבת ויו"ט חותם (מ"ב סי' קפח ס"ק כז) ויכול לומר גם 'שנתן ימים קדושים', אבל לא יאמר 'שנתן ימים טובים', כי חוה"מ אינו יו"ט (שעה"צ שם)

קפג. בחוה"מ לא אומרים בברכת המזון 'הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו טוב' (מ"ב תצ ה)

קפד. בתפילה י"א דאין ראוי לבקש צרכיו שלא לצורך המועד (אליבא דהלכתא מהגר"ח קניבסקי) וי"א דמותר (שם מהגר"א נבנצל)

מלאכת בורר

קפה. י"א שאיסור בורר נוהג גם בחוה"מ, ולא יברור ולא ימין דברים שלא לצורך המועד (מור וקציעה סי' תקמה, וכן מסתפק הגר"ש אורבך בש"כ פס"ו הערה פד במי שיוצא מהבית לפני סוף המועד, האם מותר לסדר ולמין בשביל אחר המועד) וי"א שמנהג העולם להקל בזה (הסכמת הגר"ש

דבליצקי לספר שערי מועד. וכן מתיר בספר שער המועדים בשם הגר"ח קניבסקי. ומה שאוסר מלאכות שלא לצורך המועד במ"ב סי' תקלז סקנ"ב ובכללם הוא מלאכת בורר ע"ש, היינו דוקא כעין שם דמיירי במלאכות בשדה שהם מלאכות ממש, ועוד דיש בהם טירחה, וזה האיסור בורר שמוזכר שם כעין קוצר וטוחן ע"ש במחבר, אבל סידור ומיון הבית פשיט"ל להפוסקים שיותר אע"פ שיוצא מהבית, דזה גם צורך המועד שיועד שהבית נקי ומסודר. וזה דלא כאחד המחברים שרוצה ללמוד מהמ"ב שם שאסור

מלאכת מחתך

קפז. י"א שעדיף להשתמש בנייר חתוך בחוה"מ, במקום שאין בזה הפסד ממון (הגר"י שוב בשם בעל משנה הלכות, הגר"צ ובר ע"פ מ"ב תקא ח. ועי' שער המועדים עמ' לג בהערה כו שמביא מהגר"ח קניבסקי שהסטיפלר ה' מכין נייר לפני החג לכל המועד. וכן מביא שם מהגרש"ז אורבך ששמע מהגר"ד בהר"ן שה' מכין לכל המועד. ועי"ש שהגרש"ז הסתפק בזה. ושם מחלק הגרש"ז בין נייר שלהם לנייר של זמנינו, שאצלם ה' טירחא לחתוך, ומשו"ה החמירו להכינו לפני המועד, וכ"כ בחוט שני עמ' קצז, דאז המציאות היתה אחרת. וכ' שם בחוט שני דאם יש לו נייר חתוך עדיף להשתמש בו אם אין בזה הפסד ממון)

כתיבה והדפסה

קפז. אסור לכתוב בחוה"מ, ואפי' להגיה אות אחת בספר אסור (שו"ע תקמה א) ולצורך רבים לצורך המועד מותר (רמ"א שם) ואפי' כשצריך לכתוב לצורך הרבים [כגון מודעה על זמני תפילות], עדיף לכתוב בכתב יד שלנו, ולא להדפיס במדפסת (פסקי הגר"ש זצוק"ל מהגר"י ישראלזון עמ' קעז)

קפת. כל מה שמותר לכתוב, מותר אפי' בלי שינוי, וכל מה שאסור, אסור אפי' בשינוי (שו"ע תקמה ז) והיינו כשעושה שינוי באופן הכתיבה, כגון שמחזיק העט ביד שמאל, אבל אם עושה שינוי בכתב עצמו מותר (מ"ב סקמ"ג) כי האיסור בחוה"מ הוא משום טירחה, והעושה ביד שמאל יש בזה יותר טירחה (שעה"צ שם סקמ"ט)

קפט. לא יקשקש בעט בחוה"מ ללא צורך (שער המועדים עמ' קכג מהגר"נ קרליץ) קצ. אם יש חשש שישכח, מותר לכתוב, כיון דהוי דבר האבד (מ"ב תקמה יח) ולכן מותר לכתוב רשימה לקנייה אם יש חשש שישכח מה לקנות (חוט שני עמ' רמז) ובכתב שלנו שאינו כתב מרובע, מעיקר הדין אין צריך שינוי. ומ"מ נהגו להחמיר לעשות שינוי, ולכתוב שורה עליונה עקומה. ויש מחמירים לכתוב כל השורות עקומות (מ"ב סקל"ד ולה)

קצא. מה שמדפיסים קבלה וחשבונית בחנויות, מותר משום דבר האבד (חוט שני עמ' רמז) קצב. יש אוסרים לצלם במצלמה בחוה"מ (דינים והנהגות להחזו"א, הגדה של פסח מבית בריסק שהגר"ז ה' מוחה בזה, וכ"ה במנהגי מהר"צ מא"ז זצוק"ל) ויש מורים שהמנהג להקל בעילום, ובפרט באירוע דהוה דבר האבד (הגר"מ פריד בשם הגר"ש אלישיב, פסקי הגר"ש מהגר"י ישראלזון עמ' קעא) אבל אסור לפתח התמונות בחוה"מ (פסקי הגר"ש שם)

קצג. צילום דיגיטלי של זמנינו שאין בו כתיבה, אסור משום בונה, כיון שעושה מעגל חשמלי (הגר"י כהן בשם הגר"נ קרליץ. ולפי המקילים לעיל משום דבר האבד, גם זה מותר) [ויש מעירים, דבמצלימות של זמנינו שרואים את התמונה מיד, הרי יש בזה הנאה מידית, ובחוט שני כותב דהוי רק הנאה מועטת. אמנם המציאות בזמנינו הוא, דהילדים מסתכלים הרבה זמן במצלימות ונהנים לפעמים כמה שעות להסתכל בהתמונות שצילמו, והוי הנאה מרובה שמעסיק את הילדים. ואולי כוונת החוט שני, דמה שמסתכלים בתמונות שצילמו עכשיו זה הוי הנאה מועטת, ומה שרגילים להסתכל הרבה זמן במצלימה, הרי זה יכולים לעשות גם בתמונות שצילמו לפני המועד. ואה"נ שניהם אותו איסור, דלצלם

הוא מלאכת בונה, ולפתוח מצלימה כדי להסתכל גם הוא מלאכת בונה, אבל זה מלאכה לצורך, ולצלם מחדש הוא מלאכה שלא לצורך. ואולי יהי' חילוק אם הכרטיס ריק לגמרי, דאז צריך תמונות חדשות כדי שהילדים יהנו, וצ"ע אם יש היתר בכה"ג, והאם אומרים שיתכלו באלבום תמונות ולא במצלימה. ועיי' מנחת איש דג"כ מעיר בזה]

קצו. **לכתחילה יש להימנע מלהשתמש בשירותי בנק בחוה"מ, ומי שיש לו צורך בכסף, עדיף שיוציא את הכסף ממכשיר הבנק האוטומטי בלא להדפיס את הפתקית. כמו"כ, אם צריך לדעת כמה כסף יש בחשבון, יש להימנע מהדפסת דף חשבון ולהסתפק בהקרנתו על גבי מסך המחשב** (פסקי הגר"ש מהגר"י ישראלזון זצוק"ל עמ' קעת. וראוי להכין מזומן לפני החג, כדי לא להשתמש בצ'ק או כספומט-הגר"ש. ועדיף מזומן מאשראי משום המלאכות הכרוכות בו) קצה. **תיקון ספר תורה מותר בחוה"מ דוקא כשלא הוי מעשה אומן, כגון הפרדת אותיות או העברת קולמוס על רושם האות (מ"ב תקמה ב) ולמחוק אות ואח"כ להרחיב האותיות למלא את הרווח, מותר רק אם לא הוי מעשה אומן (ערוה"ש סעי' א)** קצו. **אם אין להציבור ס"ת אחר, מותר לתקנו אפי' מעשה אומן (שו"ע שם סעי' ב) וגם תגין מותר לתקן (מבכשי תורה בשם הגר"מ פיינשטיין)**

קצו. **אם נפסל ס"ת שבמנין אחד, מותר לתקנו, ואינו חייב להוציא את הס"ת של מנין השני, כיון דגם הם צריכים ס"ת (ביאור"ל שם ד"ה שאם) ומשמע מהביאור"ל דדוקא משום שגם הם צריכים לס"ת, אבל אם שני המנינים אינם באותו זמן, יש להוציאם ולא יתקן את שלהם** (הגר"י"ט זנגר במעדני יו"ט ח"ג סי' נב, הגר"א דינר במים חיים גליון 377. ועיי' במים חיים דאע"פ שיש בזה סירחא דציבורא אין להתיר. ועיי' במעדני יו"ט שמביא מהבה"ח [ס"ק יד] שחולק ע"ז, דעדיף לתקנו מלהוציא ס"ת מבית הכנסת אחר, והוא ע"פ זוה"ק. אמנם יש לחלק בין בית הכנסת בבנין אחר לאותו בנין, דאולי כל הקפידא הוא מבנין אחר. ועיי' ערוה"ש דלצורך מנין אחד אסור לתקן אע"פ שיעטרו לגולל ויהי' סירחא דציבורא. אמנם לצורך שמחת תורה כ' בכה"ח שמותר) קצה. **מצא טעות במגילת שיר השירים או קהלת בחוה"מ, מותר לתקן אותו לצורך יו"ט (קובץ מבית לוי חודש תשרי ע"פ שבט הלוי ב קמו, תולדות רי"ז מסלאנט עמ' מז בשם הגר"ח מוולאזין) וי"א שאסור לתקנו (זכרון שלמה בשם בעל האג"מ ובשם בעל באר משה, וכ"ה באג"מ ח"ה סי' לו) [עיי' מים חיים גליון 377 שכתב, דתלוי בהשיטות האם נביאים נפסלים בחיסור אות אחת, עיי' בזה בעמק ברכה עמ' נא. ושם מביא מהגר"נ קרליץ שלא נפסל ואין לתקן]** קצט. **להפזר עמודים של ס"ת, יבקש ממני שאין לו מה לאכול שיתפרנו (מ"ב תקמה ב) וצ"ע אם מותר עיי' גוי (שעה"צ שם מהפמ"ג. ועיי' פמ"ג דהספק הוא אם כשר עיי' עכו"ם)**

ד. **אם עושים הכנסת ספר תורה בחוה"מ, י"א דמותר להשאיר את האותיות האחרונות כדי שימלאו אותם בחוה"מ (אליבא דהלכתא מהגר"ח קניבסקי) ויש אוסרים (שם מהגר"ש אלישיב. ועיי' שבט הלוי ג צו)**

דא. **י"א דכשצריך לכתוב בחוה"מ, ראוי שלא יכתוב "בס"ד", כדי למנוע כתיבה יתירה (פתחי מועד מהגר"ש אלישיב, שאלת רב מהגר"ח קניבסקי) וכן לא יכתוב תאריך (מועדי הגר"ח מהגר"ח קניבסקי) [בארחות רבינו יש שני מכתבים שכ' הסתייפלר בחוה"מ, וכ' שם בתחילת המכתב 'בע"ה'. וכן באג"מ ח"ט אה"ע סי' יג כ' בתחילת המכתב 'בע"ה עש"ק חוה"מ' תשי"ט. ויש מחלקים בין כתיבה לעצמו ובין מכתב לאדם אחר]**

רב. **אין לתת לקטנים לכתוב או לצייר בחוה"מ (הגר"י שוב בשם הגר"ש אלישיב, שער המועדים מהגר"נ קרליץ, בדרכו אמונה מהגר"ח קניבסקי, מנהגי מהר"צ מאא"ז זצוק"ל) ויש מקילים בזה (מנחת איש בשם הגר"י שפירא. והגר"מ שטרנבוך מיקל לפני גיל חינוך)** דג. **מותר לעשות פאזל בחוה"מ (שער המועדים משו"ת באר משה)**

ד. כתיבת תנאים בחוזה"מ, אם כבר כתב זכרון דברים לפני החג, אין היתר לכתוב תנאים בחוזה"מ. ואם לא כתב כלום לפני החג, מותר (שו"ת ישא יוסף ח"א סי' קיא מהגר"ש אלישיב, וכן הוא בפסקי הגר"ש עמ' קעז)

ה. אף שהתירו לכתוב אגרת שלום בחוזה"מ לצורך המועד, אם יכול לעשות את זה ע"י טלפון עדיף טפי (פסקי הגר"ש עמ' קעז)

ו. מותר לבקש קבלה עבור קניה או נסיעה רק אם זה נחוץ לו להחזיר כספים. והמוכר או נהג מותר לכתוב קבלה אם יגרום לו הפסד ע"פ החוק כשלא יכתוב (פסקי הגר"ש עמ' קעז)

ז. מותר לחתום לדואר רשום בחוזה"מ, כי יתכן שזה צורך המועד (חוט שני מהגר"נ קרליץ)

ח. מותר למורה או רבה לבדוק מבחנים של קודש בחוזה"מ ולציין ציון בעד כל שאלה (חוט שני חוזה"מ עמ' רמה) וי"א דאין ראוי (אליבא דהלכתא מהגר"ח קניבסקי)

ט. מי שאוסף תרומות בחוזה"מ, ואם לא יכתוב קבלה יחשדו בו שלוקח לעצמו, יכתוב ע"י שינוי (פסקי הגר"ש)

י. מותר לכתוב חידושי תורה בחוזה"מ שמא ישכחם (שו"ע תקמה ט) ויכתוב בכתב רגיל ולא כתב מרובע (מ"ב ס"ק מז) ואין צריך לקצר הכתיבה בזה (חוט שני עמ' רנב) אבל לא יכתוב תאריך (פסקי הגר"נ קרליץ). ואף שמצינו בגדולי הפוסקים כמו שו"ת חת"ס שכתבו תאריך, שאני תשובה רשמי שצריך לדעת מתי נכתב לכמה סיבות) וכן מי שרגיל לסכם סוגיא אחרי שלמד אותו, מותר גם בחוזה"מ (חוט שני שם. והגר"ח קניבסקי אמר דיכול להיות שמותר כ"כ ביו"ט וחוזה"מ כהלכתם) וי"א שיש להחמיר לא לכתוב חידושי תורה בחוזה"מ, ומה שהחזו"א היקל לעצמו, מפני שאצלו הי' ודאי דבר האבד, אבל אצלנו, מי אומר שזה דבר האבד (כאיל תערוג סוכות תשע"ה מהגרא"ל שטינמן. וכן נמנע הגרא"ל מלכתוב חידושי בחוזה"מ – כאיל תערוג גליון 118. ועי' שו"ת נו"ב סי' ס. וראיתי מובא מספר בגדי ישע שיזהר לכוין לאמיתה של תורה שלא יחלל יו"ט בחינם. ועי' בספר יו"ט וחזו"מ כהלכתם ששאל המחבר את הגר"נ קרליץ והגר"ח קניבסקי, דלמה כ' המ"ב דאין לכתוב בכתב מרובע הרי בדבר האבד מותר גם מעשה אומן, והשיבו לו דיכול להיות לחידושי תורה הוא ספק אי הוי דבר האבד. ובארחות רבינו מובא שהסתייפלד לא כתב בחוזה"מ, ואמר הגר"ח ששיער שלא ישכח. וכן מובא שהגר"ח לא כתב בחוזה"מ)

יא. מי שנוהג לא לכתוב חידושי תורה בחוזה"מ, אם רוצה לכתוב, צריך לעשות התרת נדרים (אליבא דהלכתא מהגר"ח קניבסקי)

יב. אין ראוי לכתוב הספד בחוזה"מ (אליבא דהלכתא מהגר"ח קניבסקי)

יג. מי שמוציא ספר, אין ראוי לכתוב מפתחות בחוזה"מ (אליבא דהלכתא מהגר"ח קניבסקי)

יד. אין לרב לכתוב הסכמה לספר בחוזה"מ (אליבא דהלכתא מהגר"ח קניבסקי)

טו. מותר לכתוב במחשב לצורך המועד, כיון שהוא מעשה הדיוט. וכן מותר לחייג בטלפון לצורך אע"פ שכותב מספרים. אבל אם יש לו מכשיר שלא כותב מספרים, עדיף להשתמש

בו (פסקי הגר"ש עמ' קעת, חוט שני עמ' רמט) ויש אוסרים לכתוב במחשב בחוזה"מ (אליבא דהלכתא מהגר"ח קניבסקי. ועי"ש דהורה הגר"ח, דאם צריך לכתוב, עדיף לכתוב ביד ולא במחשב)

טז. באופנים שאין היתר לכתוב [כגון שלא הוי לצורך המועד], אסור גם לצלם, ואסור גם לשלוח פקס (פסקי הגר"ש שם, מועדי הגר"ח מהגר"ח קניבסקי) ויש מסתפקים בזה (שולחן שלמה.

ובמעדני שלמה עמ' קסז מביא מהגר"ש אורבך שמוותר)

יז. י"א שאסור לכתוב אותיות עם קרם ע"ג עוגה (הגר"י שוב מהגר"ש אלישיב) ויש מקילים בזה, דהוי ככתב שאינו מתקיים (הגר"י שוב בשם משנה הלכות והגר"ש דבליצקי והגר"מ שטרנבוך.

ובש"כ כ' דיש מקום להקל) ומ"מ לא יעשה צורות ואותיות במיני מאפה עם דפוס (א"ר תס ו)

רית. מותר לאפות חלות בעורות שונות בחוה"מ (הגר"ש ואזנר)

ר"ט. מי שמוצא אבידה בחוה"מ, מותר לכתוב פתק מיד ולתלותו, כיון שבדרך כלל האובד חוזר לחפש בו ביום, ואח"כ כבר לא חוזר, והוא דבר האבד. ויכתוב בשינוי (חוט שני, אליבא דהלכתא מהגר"ח קניבסקי)

רכ. מי שנאבד לו הכתובה, מותר לכתוב חדש בחוה"מ (אליבא דהלכתא מהגר"ח קניבסקי)
רכא. יולדת שיוצאת מהבית חולים בחוה"מ, יכולה לחתום כדי שתקבל את המענק לידה מביטוח לאומי, כיון דהוי דבר האבד (מים חיים 234 מהגר"נ קרליץ)

רכב. אם החשבון בנק יכנס למינוס במשך החג, ולא רוצה לעבור על איסור ריבית, וכדי להפקיד צ'ק בחוה"מ צריך לחתום, יש לחתום בשינוי (שמעתי מהגרמ"מ לובין)

רכג. שטר הלואה מותר לכתוב בחוה"מ, כיון דהוי דבר האבד (מ"ב תקמה לו) אבל אם אינו צריך את הכסף במועד, אסור לכתוב את השטר (שו"ע שם ס"ז ומ"ב סקל"ז. ואע"פ שמותר להלוות, וכיון דהלואה הרי הוא דבר האבד, אפ"ה אסור להכניס את עצמו למצב שחייב לכתוב) אבל אם לא ימצא הלואה לאחר המועד, מותר ללוות ולכתוב שטר במועד (מ"ב שם ס"ק לז)

רכד. מי שרוצה לשלם לפועל כדי לקיים מצות ביומו... וצריך ללוות כסף ולכתוב שטר, י"א שאין ללוות ולכתוב בחוה"מ, דכיון דאין לו כסף הרי אינו עובר בבל תלין כנפסק בשו"ע, ואין להכניס את עצמו לחיוב ע"י כתיבה שהוא מלאכה (חשוקי חמד דמאי מהגר"ש אלישיב)

רכה. מי שמחזיר חוב בחוה"מ, ולהמלוה אין את השטר, מותר לכתוב שובר משום דבר האבד (שו"ע תקמה ה)

רכו. י"א דאין לכתוב ברכה בספר לבר-מצוה בחוה"מ (תורת המועדים מהגר"ח קניבסקי) וי"א דמותר (מבקשי תורה בשם הגר"נ קרליץ. ויכתוב בשינוי)

רכז. אין לכתוב פתק לצדיק בחוה"מ כדי שיתפלל עליו (ארחות רבינו מהסטייפלר, אליבא דהלכתא מהגר"ח קניבסקי)

רכח. י"א דמותר לכתוב פתק לשלום זכר בחוה"מ, אבל יעשה שינוי (חוט שני עמ' רמז, תורת המועדים מהגר"ח קניבסקי)

דינים שונים

רכט. יש מזהלים שנוהגים לקבור את הערלה אחר המילה. אמנם אין זה נחשב עורך המועד, ואפשר לשומרו עד אחר המועד ואז לקבורו (הל' חוה"מ להגר"א דינר בשם הגר"ש אלישיב)

רל. תושב חו"ל המגיע בערב חג לא"י וחוזר מיד אחר החג, ורוצה ללכת בחוה"מ לקבר ההורים, י"א שהמנהג שלא הולכים כלל בימים אלו (הגר"א דינר בשם הגר"נ קרליץ) וי"א דאין שום תועלת בזה כיון דהנשמות לא נמצאים שם, אבל אין איסור, ואם רוצה יכול ללכת (שם מהגר"ש אלישיב. ובמועדי הגר"ח מביא מהגר"ח קרליץ דאין ראוי כי הנשמה לא נמצאת שם)
רלא. הנכנס לבית הקברות בחוה"מ, יש לברך 'אשר יצר אתכם בדין' (אליבא דהלכתא מהגר"ח קרליץ)

רלב. מזה שנוהגין לתלוש עשבים אחר קבורת המת זכר לתחיית המתים, אין לתלוש בחוה"מ (מ"ב תקמז כה) וכן יש ליזהר כשעומדים ליד עץ, לא לתלוש עלים (שלמי תורה עמ' תתלז)

רלג. אין איסור מוקצה בחוה"מ (מ"ב תרלח יד)

רלד. אין איסור ממצא חפץ ודבר דבר בחוה"מ (שו"ע תקמג ג ומ"ב שם, אגלי טל קוצר אות מ"ג)

רלה. אין איסור לרכוב על בעלי חיים בחוה"מ (רמ"א תקלו א)

רלו. יש להימנע מלדבר בטלפון שלא לצורך המועד, כגון שמתכנן בשביל אחר החג וכדומה (חוט שני עמ' קעו, וישמע משה עמ' קעט בשם הגר"ש אלישיב) ויש מסתפקים אי יש בזה איסור כלל (הגר"ח קניבסקי) ואם אינו מיושב בדעתו עד שמסודר הענין, אולי מותר (הגר"צ פלמן) רלו. מותר להניח מכתב בתיבת דואר בערב חג, אע"פ שיהודי יעבוד בזה בחוה"מ, ואין בזה לפני עור, כיון שחלוקת המכתבים אין בו איסור מלאכה בחוה"מ. וגם החותמת של הדואר אין בו לפני עור, כיון שלדואר מותר לחלק מכתבים שיש בהם צורך המועד (מחשבת עם מהגרא"ל שטינמן) ויש חוששים לאיסור (שם מהגר"ח קניבסקי)

רלו. אסור להשקות גינות או עציצים א"כ יש חשש שיבואו לידי נזק (מבית לוי מהגר"ש ואזנר) רלו. י"א שמותר לצוד דגים בחוה"מ לשם תענוג. ומן הראוי גם לאכול מהם (בנתיבות ההלכה מהגר"מ פיינשטיין. וכן מובא בדרשו) וי"א שאסור (חוה"מ כהלכתו הגר"ש אורבך והגר"ש ואזנר) רמ. אין לקטוף עשבים בגן חיות בחוה"מ, כדי לתת לבהמות (בדרכו אמונה מהגר"ח קניבסקי) רמא. מותר לקטוף ערבות בחוה"מ כדי למוכרם לצורך החג (הגר"ש אורבך בש"כ פס"ז) רמב. מותר לצלצל בפעמון באוטובוס בחוה"מ, ואין צריך ללכת לנהג להגיד לו לעצור (פסקי הגר"צ קרליץ) וכן כל מלאכה שרגילים לעשות ויש בזה צורך המועד, אין צריך לחפש דרך אחרת כדי לא לעשות מלאכה (שם). ע"ש שמביא דוגמא דמותר ללכת דרך שער חשמלי במקוה, וא"צ ללכת בדרך אחורית. וכן כשרגיל ללכת אחרי התפילה עם הטלית בידו, א"צ ללבוש את הטלית בדרך כדי למנוע מלאכת הוצאה)

רמג. אם הולך כל שנה לכותל המערבי בחוה"מ, ושנה אחת לא הולך, צריך לעשות התרת נדרים (אליבא דהלכתא מהגר"ח קניבסקי. וע"ש בענין ללכת לברכת כהנים בכותל המערבי, אמר הגר"ח רק אם אין ע"ז ביטול תורה)

רמד. מותר לנגן בחוה"מ (שע"ת תקלד) ודוקא לצורך המועד מותר, ולא להתלמד או להתפרנס (זכרון שלמה מהגר"מ פיינשטיין)

רמה. גם בחוה"מ פסח שהם ימי הספירה מותר לנגן, דאין אבילות של ספירה נוהגת בחוה"מ (מאמ"ר תצג ז) ויש מחמירים בריקודים ומחולות של רשות. אבל לשמוע 'טייפ' מותר, כיון דלא נאסר בפירוש (הגר"ש פ' להגר"ש אלישיב עמ' 28. ובשער המועדים מביא מהגר"ח קניבסקי דמקילים בריקודים משום שמחת יו"ט)